

PARANDALIMI DHE LUFTIMI I SEKSIZMIT NË NIVEL LOKAL NË KOSOVË*

Udhëzues për gratë dhe burrat në politikën lokale

Kongresi i Autoriteteve Lokale dhe
Rajonale të Këshillit të Evropës

The Congress

Le Congrès

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

PARANDALIMI DHE LUFTIMI I SEKSIZMIT NË NIVEL LOKAL NË KOSOVË*

Udhëzues për gratë dhe burrat në
politikën lokale

| Origjinali:

| *Preventing and combatting sexism at local level*
| *in Kosovo**: *A guide for women and men in local*
| *politics (English version)*

| Opinionet e shprehura në këtë punim janë
| përgjegjësi e autorit/autorëve dhe nuk
| reflektojnë domosdoshmërisht politikën zyrtare
| të Këshillit të Evropës.

| Është autorizuar rikrijimi i ekstrakteve (deri
| në 500 fjalë), vetëm për qëllime komerciale
| përderisa ruhet integriteti i tekstit, fragmenti
| nuk përdoret jashtë kontekstit, nuk jep
| informacion të paplotë ose përndryshe nuk e
| çorienton lexuesin si për natyrën, shtrirjen ose
| përmbajtjen e tekstit. Teksti burimor duhet të
| pranohet gjithmonë si më poshtë “© Këshilli i
| Evropës, viti i publikimit”. Të gjitha kërkesat e
| tjera në lidhje me riprodhimin/përkthimin e
| gjithë këtij dokumenti ose një pjese të tij duhet
| t'i drejtohen Drejtorisë së Komunikimit të
| Këshillit të Evropës, (F 67075 Strasbourg Cedex
| ose publishing@coe.int).

| Të gjitha kërkesat në lidhje me këtë publikim
| duhet të adresohen në Kongresin e Autoriteteve
| Lokale dhe Rajonale të Këshillit të Evropës.

| Kongresi i Autoriteteve Lokale dhe Rajonale të
| Këshillit të Evropës
| F 67075 Strasbourg Cedex
| Francë
| Emaili: congress.adm@coe.int

| Dizajni dhe faqosja e kopërtinës: YUSTON

| Ilustrimet: Good Way

| © Këshilli i Evropës, dhjetor 2021

Mirënjohje

Ky udhëzues për gratë dhe burrat në politikën lokale në Parandalimin dhe luftimin e seksizmit në nivel lokal në Kosovë* u zhvillua në kuadër të projektit “Promovimi i demokracisë lokale”, zbatuar nga Kongresi i Autoriteteve Lokale dhe Rajonale në kuadër të bashkëpunimit të Këshillit të Evropës me Kosovën*.

Udhëzuesi u hartua nga ekspertet e barazisë gjinore Gabrielle Bardall Ph.D dhe Iliriana Banjska, me kontribute nga Donjeta Morina, eksperte e barazisë gjinore. Koordinimi i përgjithshëm u siguroi nga Divizioni i Bashkëpunimit dhe Marrëdhënieve me Jashtë i Sekretariatit të Kongresit të Autoriteteve Lokale dhe Rajonale të Këshillit të Evropës.

Udhëzuesi është pjesë e një serie udhërrëfyesish specifike për vendin për parandalimin dhe luftimin e seksizmit në politikën lokale që synojnë të pajisin përfaqësuesit dhe kandidatët lokalë të zgjedhur dhe të emëruar me njohuritë dhe shkathtësitë e nevojshme për njohjen dhe trajtimin e sjelljeve seksiste, si dhe për rishikimin dhe vënien në punë mekanizma për të parandaluar dhe luftuar seksizmin.

* Të gjitha referencat për Kosovën, qoftë për territor, institucione, ose popullsi, në këtë tekst duhet të kuptohen në përputhje të plotë me Rezolutën 1244 të KS të OKB-së dhe pa paragjykuar statusin e Kosovës.

Tabela e përmbajtjes

Parathënie	7
Hyrje	8
Gratë në qeverisjen lokale: Korniza ligjore dhe statistikat aktuale	10
Njohja e seksizmit në qeverisjen lokale	15
Luftimi i seksizmit përmes masave praktike	19
Pikat hyrëse për një strategji me shumë palë të interesit për të luftuar seksizmin	20
Përmirësimi i vendimmarrjes së informuar	20
Vendosja e objektivave dhe gjurmimi i progresit nëpërmjet bashkëpunimit me organizatat e shoqërisë civile	22
Pajisja e kandidatëve dhe aspirantëve për të lëvizur në politikën lokale	23
Puna me burra për të luftuar seksizmin dhe për të promovuar barazinë gjinore	24
Vendosja e standardeve dhe aplikimi i masave të transparencës	27
Përdorimi i rrjeteve rajonale dhe kombëtare të barazisë gjinore	28
Integrimi i teknologjive të reja	29
Kanalet institucionale për të luftuar seksizmin brenda qeverisjes lokale	31
Kodet e sjelljes dhe udhëzimet etike	31
Zyrtarët e llogaridhënies dhe bordet e standardeve të etikës	33
Roli i Zyrës Kombëtare të Avokatit të Popullit	37
Sanksionet, zbatimi dhe mjetet juridike	38
Sigurimi i burimeve adekuate	40
Promovimi i barazisë gjinore në qeverisjen lokale përmes masave konkrete	41
Miratimi i masave të posaçme të përkohshme (MPP) për qeverisjen lokale	41
Reforma dhe politika të tjera strukturore	42
Konkluzion	45

Parathënie

Barazia gjinore dhe pjesëmarrja e barabartë për gratë dhe burrat në politikë dhe në të gjitha nivelet e vendimmarrjes është pranuar gjerësisht si thelbësore për shoqëritë më të prosperuara dhe më të qëndrueshme. Këshilli i Evropës e ka bërë objektivin e parë strategjik parandalimin dhe luftimin e stereotipeve gjinore dhe seksizmit në Strategjinë e tij për Barazinë Gjinore. Po kështu, Agjenda e Kombeve të Bashkuara 2030 për Zhvillim të Qëndrueshëm pranon barazinë gjinore dhe institucionet e forta si dy nga 17 qëllimet e saj.

Një fushë veçanërisht e rëndësishme ku duhet të ndiqet pjesëmarrja e barabartë është qeverisja lokale, sepse shpesh është një pikë hyrëse për gratë në politikë dhe vendimmarrësit lokalë janë në ballë të reagimit ndaj nevojave të qytetarëve me zgjidhje politikash që mund të miratohen më vonë në nivel qendror. Megjithatë, shumë pengesa pengojnë përfshirjen aktive të grave në politikën lokale. Diskursi, qëndrimet seksiste dhe dhuna ndaj grave kandidate dhe përfaqësuesve të zgjedhur lokalë është një pengesë e rëndësishme për pjesëmarrjen e grave dhe avancimin e karrierës së tyre politike.

Duke njohur ndikimet negative të seksizmit, Komiteti i Ministrave të Këshillit të Evropës ka miratuar një Rekomandim për parandalimin dhe luftimin e seksizmit me një grup masash gjithëpërfshirëse të dizajnuara për të parandaluar dhe dënuar seksizmin, dhe duke bërë thirrje për veprime specifike duke përfshirë legjislacionin që dënon seksizmin dhe kriminalizon gjuhën e urrejtjes seksiste.

Brenda Këshillit të Evropës, Kongresi i Autoriteteve Lokale dhe Rajonale të Këshillit të Evropës po punon drejt përfaqësimit të balancuar të grave dhe burrave, duke përfshirë rekomandimin dhe raportin e tij për parandalimin dhe luftimin e dhunës seksiste në politikë dhe inkurajimin e autoriteteve lokale dhe rajonale për të marrë masat e duhura në institucionet dhe administratën e tyre.

Në Kosovë*, përfaqësimi politik i grave mbetet i ulët përkundër progresit të konsiderueshëm të bërë në zgjedhjet e përgjithshme të vitit 2021. Në frymën e Kartës Evropiane të Vetëqeverisjes Lokale dhe të drejtës së qytetarëve për të marrë pjesë në punët e një autoriteti lokal, ky udhëzues synon t'i pajisë vendimmarrësit dhe kandidatët lokalë në Kosovë* me njohuritë e nevojshme për të njohur dhe trajtuar seksizmin në institucionet e tyre, duke rritur kështu pjesëmarrjen dhe përfaqësimin politik të grave në nivel lokal dhe rajonal.

Andreas Kiefer

Sekretar i Përgjithshëm
Kongresi i Autoriteteve Lokale dhe Rajonale
i Këshilli i Evropës

Hyrje

Gratë që kërkojnë dhe mbajnë poste të zgjedhura lokale janë pioniere në avancimin e të drejtave të njeriut në një zonë ende të dominuar shumë nga burrat. Mes shumë pengesave me të cilat përballen, seksizmi luan rol të madh në kufizimin e aftësisë së tyre për të ushtruar plotësisht dhe lirisht detyrat e tyre qytetare.

Ky udhëzues ofron këshilla praktike për autoritetet lokale dhe asociacionet kombëtare të autoriteteve lokale dhe rajonale. Ai synon edhe të ndihmojë individët që janë objektiva të mundshëm të dhunës seksiste (përfshirë fjalimin seksist dhe ngacmimin seksual) dhe diskriminimin me bazë gjinore. Ai ofron udhëzime se si të njihet, parandalohet dhe luftohet seksizmi përmes masave praktike para, gjatë dhe pas zgjedhjeve. Udhëzuesi përfshin shembuj të praktikave të mira për rritjen e ndërgjegjësimit, kodet e sjelljes dhe rregulloret që do të miratohen nga komunat ndër të tjera, si dhe disa shembuj të sanksioneve kundër autorëve të veprës dhe mjete juridike për ata që janë në shënjestër të sjelljes seksiste. Ai gjithashtu ofron një pasqyrë të përgjithshme të masave konkrete që synojnë të adresojnë shkaqet themelore të seksizmit duke rritur barazinë gjinore në nivel lokal.

Seksizmi përkufizohet nga Këshilli i Evropës si “Çdo veprim, gjest, paraqitje vizuale, fjalë të thëna ose të shkruara, praktikë ose sjellje të bazuar në idenë se një person ose një grup personash është inferior për shkak të seksit të tyre, që ndodhë në sferën publike ose private, qoftë online apo offline, me qëllim ose efekt:

- i. të shkeljes së dinjitetit ose të drejtave të qenësishme të një personi ose një grupi personash; ose
- ii. që rezulton me dëm fizik, seksual, psikologjik ose socio-ekonomik ose vuajtje për një person ose një grup personash; ose
- iii. të krijimit të një mjedisi frikësues, armiqësor, poshtërues, ofendues ose fyes; ose
- iv. të krijimit të një pengesë për autonominë dhe realizimin e plotë të të drejtave të njeriut nga një person ose një grup personash; ose
- v. ruajtjes apo forcimit të stereotipeve gjinore.”

Ky është përkufizimi i parë i dakorduar ndonjëherë ndërkombëtarisht për seksizmin.¹

I përhapur në të gjithë sektorët dhe të gjitha shoqëritë, seksizmi është i rrenjosur në marrëdhëniet historikisht të pabarabarta të pushtetit midis burrave dhe grave, të cilat çojnë në diskriminim dhe parandalojnë avancimin e plotë të grave në shoqëri.²

Sulmet seksiste që synojnë përfaqësuesit e autoriteteve lokale dhe rajonale dhe shërbyesit civilë dhe sjellja seksiste brenda dhe ndërmjet këtyre autoriteteve është një pengesë kryesore për pjesëmarrjen efektive të grave të zgjedhura në qeverisjen lokale (shënim: ky udhëzues nuk trajton politikat ose sjelljet seksiste që organet lokale mund të miratojnë ndaj qytetarëve të tyre). Qeverisja lokale është fushë veçanërisht e rëndësishme ku ky problem duhet të trajtohet për shkak të ndikimit që kanë vendimmarrësit lokalë në jetën e përditshme të qytetarëve në fusha kyçe si strehimi, siguria, transporti dhe ekonomia.

Qeverisja lokale është shpesh arenë për inovacionin e politikave dhe zgjidhjen e problemeve, ku politikëbërësit identifikojnë dhe pilotojnë zgjidhje testimi përpara se ato të aplikohen në shkallë kombëtare. Politika lokale është gjithashtu një portë për gratë për të hyrë në politikë. Barrierat si seksizmi ndaj grave candidate dhe mandateve lokale mund t'i pengojnë gratë të hyjnë ose të avancojnë në karrierën e tyre politike. Pjesëmarrja dhe përfaqësimi i barabartë i grave në këtë nivel të vendimmarrjes publike është jetike për të siguruar që nevojat dhe çështjet e të gjithë popullatës janë adresuar në mënyrë adekuate dhe se Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm (OZhQ) janë të lokalizuara.³

Ky udhëzues praktik që synon luftimin e seksizmit dhe promovimin e barazisë gjinore në nivel lokal ka gjashtë objektiva konkrete:

Të avancojë të drejtat e njeriut dhe të arrijë OZhQ 5 (arritja e barazisë gjinore dhe fuqizimi i të gjitha grave dhe vajzave);

Të avancojë cilësinë gjinore dhe të promovojë pjesëmarrjen e barabartë të grave dhe burrave në vendimmarrjen politike dhe publike, në përputhje me Strategjinë e Këshillit të Evropës për Barazinë Gjinore 2018-2023;

Të mundësojë autoritetet lokale dhe asociacionet e autoriteteve lokale dhe rajonale të adresojnë një problem kyç, të krijojnë hapësira pune tolerante dhe mbështetëse që promovojnë dhe avancojnë barazinë gjinore në shoqëri;

Të fuqizojë gratë e zgjedhura lokale për të qenë efektive në rolet e tyre duke eliminuar një pengesë të madhe;

Të kontribuojë në krijimin e një mjedisi të sigurt dhe fuqizues për gratë aspirante që të konkurrojnë për poste të zgjedhura lokale; dhe

Të avancojë perceptimet popullore për legjitimitetin, përfaqësimin dhe efektivitetin e qeverisjes lokale.

Gratë në qeverisjen lokale: Korniza ligjore dhe statistikat aktuale

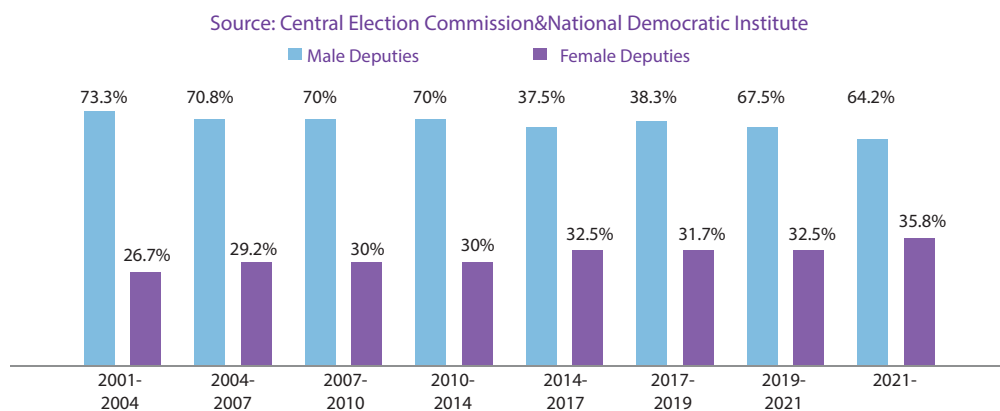
Përfaqësimi i barabartë dhe fuqizimi politik i grave janë disa nga sfidat më serioze për arritjen e barazisë gjinore. Kosova* është zotuar për barazi gjinore sipas Qëllimeve të Zhvillimit të Qëndrueshëm (Qëllimi 5.5, Sigurimi i pjesëmarrjes së plotë dhe efektiv të grave dhe mundësive të barabarta për udhëheqje në të gjitha nivelet e vendimmarrjes në jetën politike, ekonomike dhe publike).

Nga pamja e jashtme, korniza ligjore është një nga më të avancuarit në rajon në lidhje me të drejtat politike të grave, megjithatë një vështrim më i thellë zbulon pabarazinë e vazhdueshme dhe sfidat e pabarabarta. Ndryshe nga fqinjët në rajon, Kosova* ka pasur një kuotë gjinore që nga zgjedhjet e para të përgjithshme. Fillimisht e aplikuar nga Misioni i Organizatës së Kombeve të Bashkuara në Kosovë (UNMIK) në tetor 2000, kuota e kandidatëve lokalë dhe kombëtarë prej 30% u kodifikua sipas Ligjit për Zgjedhjet e Përgjithshme të vitit 2008 (Ligji nr. 03/L-073) dhe Ligjit për Zgjedhjet Lokale (Ligji nr. 03/L-072). Përfaqësimi i grave në Kuvendin Kombëtar është rritur ngadalë por vazhdimisht që nga ajo kohë, duke u rritur nga 26.7% në 35.8% (shih më poshtë). Gratë kanë mbajtur gjithashtu role të rëndësishme udhëheqëse, duke përfshirë si ministra, kryetare e komisionit qendror zgjedhor dhe së fundmi, si presidente. Në vitin 2015, një Ligj i ri për Barazinë Gjinore i detyroi të gjitha institucionet publike të sigurojnë përfaqësim të barabartë gjinor (të përcaktuar si përfaqësim 50% i grave dhe burrave), duke përfshirë edhe pozitat udhëheqëse. Pavarësisht kalimit në kornizën e barazisë, partitë politike kryesisht vazhdojnë të paraqesin listat e kandidatëve për zgjedhjet nacionale dhe lokale me një tavan prej 30% për përfshirjen e grave.

Ka pasur përmirësime të ngadalta dhe modeste si në nivelin lokal ashtu edhe në atë qendror, por gratë mbeten të nënpërfaqësuara në të dy nivelet. Përfaqësimi i grave mbetet më i ulët se kërkesat e Ligjit për Barazi Gjinore. Sipas disa të dhënave, numri i grave kandidate për kuvendet komunale nuk ka ndryshuar dukshëm që nga zgjedhjet e para lokale të pasluftës, në vitin 2000. Për shembull, në vitin 2000 numri i grave kandidate për kuvende komunale ishte 1,322. Nga 5,239 kandidatë për kuvende komunale në vitin 2021, vetëm 1,943 ishin gra, ose vetëm rreth 37%. Pavarësisht kalimit të vitit 2015 në objektivat e barazisë sipas Ligjit për Barazi Gjinore, shumica e komunave ende kanë rreth 30% gra anëtare të kuvendeve siç kërkohet nga synimi i kuotës së vitit 2008. Vetëm komuna e Hanit të Elezit kishte përfaqësim të barabartë në përbërjen e saj anëtare të kuvendit. Disa komuna dështuan të përmbushnin madje kuotën 30%, përfshirë Graçanicën (14%), Suharekën (26%) dhe Drenasin (26%). Në vitin 2019, shumica e kuvendeve komunale kishin ndërmjet 30% dhe 40% gra anëtare. Ndër to me përqindjen më të lartë ishin Parteshi (45%), Kllokoti (41%), Drenasi (41%) dhe Mitrovica Jugore (41%). Ndërsa pjesëmarrja më e ulët e grave ishte në Mamushë (20%), Dragash (21%), Viti (23%), Novobërdë (24%) Lipjan (24%) dhe Shtime (25%).⁴

Women's Representation in the National Assembly

Source: Central Election Commission & National Democratic Institute

Përfaqësimi në garat për kryetar komune është shumë i ulët. Vetëm një grua është zgjedhur kryetare komune që nga pavarësia: Mimoza Kusari Lila, u zgjodh në Gjakovë në zgjedhjet lokale të vitit 2013. Në zgjedhjet e vitit 2021, kishte vetëm 14 kandidate gra nga 166 (8.4%), me fjalë të tjera, nuk kishte kandidate gra që konkurronin në tri të katërtat e komunave të Kosovës*.⁵ Ngjashëm, në vitin 2017, vetëm tetë (3.9%) nga gjithsej 204 kandidatë për kryetar komune ishin gra.⁶ Asnjë nuk u zgjodh në asnjërin vit.

Kushtetuta dhe ligjet vendore garantojnë barazinë e grave dhe burrave në të gjitha sferat e jetës dhe disa traktate kyçe ndërkombëtare për barazinë gjinore dhe të drejtat e grave janë të përfshira në Kushtetutë. Megjithatë, mekanizmat specifikë për të përmbushur këto detyrime kërkojnë përforsim, duke përfshirë kundërveprimin e diskriminimit dhe seksizmit.

KORNIZA LIGJORE DHE POLITIKE PËR BARAZI GJINORE E KOSOVËS*

Zotimet ndërkombëtare dhe rajonale

Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm të Kombëtareve të Bashkuara (OZhQ-të) për 2015-2030

Edhe pse Kosova nuk është nënshkruese zyrtare e OZhQ-ve të OKB-së⁷, në janar 2018 Kuvendi i Republikës së Kosovës miratoi vullnetarisht një rezolutë parlamentare për miratimin e OZHQ-ve.⁸*

OZhQ5: Arritja e barazisë gjinore dhe fuqizimi i të gjitha grave dhe vajzave

Konventa për eliminimin e të gjitha formave të diskriminimit ndaj grave (KEDNG, 1980)

Edhe pse jo nënshkruese zyrtare e KEDNG-së, Kosova e ka zbatuar drejtpërdrejt këtë instrument ndërkombëtar në Kushtetutën e saj, përmes nenit 22 për Zbatimin e Drejtpërdrejtë të Marrëveshjeve dhe Instrumenteve Ndërkombëtare.⁹*

Eliminimi i diskriminimit ndaj grave dhe vajzave në të gjitha fushat dhe promovimi i të drejtave të barabarta të grave dhe vajzave.

Marrëveshja e Stabilizim-Asociimit ndërmjet Bashkimit Evropian dhe Komunitetit Evropian të Energjisë Atomike dhe Kosovës* (2016)¹⁰

Sigurimi i mundësive të barabarta për gratë dhe burrat në shumë sektorë, përfshirë vendimarrjen.

Konventa e Këshillit të Evropës për Parandalimin dhe Luftimin e Dhunës ndaj Grave dhe Dhunës në Familje

Edhe pse jo nënshkruese zyrtare e kësaj Konvente, Kosova e ka zbatuar drejtpërdrejt këtë instrument ndërkombëtar në Kushtetutën e saj, përmes nenit 22 për Zbatimin e Drejtpërdrejtë të Marrëveshjeve dhe Instrumenteve Ndërkombëtare.¹¹*

Neni 40. Ngacmimi seksual - Partitë ndërmarrin masa të nevojshme legjislative ose të tjera për të siguruar se çdo formë e sjelljes së padëshiruar verbale, joverbale ose fizike e natyrës seksuale me qëllim ose efekt të cenimit të dinjitetit të një personi, në veçanti kur krijohet një mjedis frikësues, armiqësor, degradues, poshtërues ose ofendues, është subjekt i sanksioneve penale ose të tjera ligjore.

Ligji dhe politika e brendshme

Kushtetuta¹²

Neni 7.2. Republika e Kosovës siguron barazinë gjinore si vlerë themelore për zhvillim demokratik të shoqërisë, duke siguruar mundësi të barabarta për pjesëmarrje të grave dhe burrave në jetën politike, ekonomike, sociale, kulturore dhe në fushat të tjera të jetës shoqërore.

Siç u tha më lart, Kushtetuta përcakton disa konventa dhe instrumente të caktuara ndërkombëtare si të zbatueshme drejtpërdrejt në legjislacionin vendor. Këto duhet të mbizotërojnë mbi aktet dhe ligjet e tjera të brendshme në rastet kur ka mospërputhje. Kjo specifikohet më shumë në nenin 22.

Neni 24.

1. Të gjithë janë të barabartë para ligjit. Çdokush gëzon të drejtën e mbrojtjes së barabartë ligjore, pa diskriminim.
2. Askush nuk mund të diskriminohet në bazë të racës, ngjyrës, gjinisë, gjuhës, fesë, mendimeve politike ose të tjera, prejardhjes kombëtare a shoqërore, lidhjes me ndonjë komunitet, pronës, gjendjes ekonomike, sociale, orientimit seksual, lindjes, aftësisë së kufizuar ose ndonjë statusi tjetër personal.
3. Parimet e mbrojtjes së barabartë ligjore nuk parandalojnë vënien e masave të nevojshme për mbrojtjen dhe përparimin e të drejtave të individëve dhe grupeve që janë në pozitë të pabarabartë.

Masat e tilla do të zbatohen vetëm derisa të arrihet qëllimi për të cilin janë vënë ato.

Neni 71.2

Përbërja e Kuvendit të Kosovës do të respektojë parimet e barazisë gjinore të cilat janë të pranuar në pajtim me parimet ndërkombëtare.

¹³ dhe Ligji për Zgjedhjet Lokale në Republikën e Kosovës¹⁴

Të dy ligjet përmbajnë dispozita për kuotat gjinore dhe për sanksionet për shkeljen e parimeve të tyre (shih më poshtë për detaje). Neni 27 i Ligjit për Zgjedhjet e Përgjithshme thotë se: “27.1 Në listën e kandidatëve të secilit subjekt politik së paku tridhjetë (30 %) për qind janë meshkuj dhe së paku tridhjetë (30 %) për qind janë femra; me nga një kandidat të secilës gjini përfshirë së paku njëherë në secilin grup prej tre kandidatëve, e që numërohet nga kandidati i parë në listë.” Neni 7.2 i Ligjit për Zgjedhjet Lokale thotë se “Çdo listë e kandidateve përmban së paku 30% të kandidatëve të certifikuar nga gjinia tjetër”.

Ligji për Barazinë Gjinore (tani e tutje LBGj)¹⁵

Përmban përkufizime të të drejtave dhe mundësive të barabarta për gratë dhe burrat, diskriminimin në bazë gjinore, veprimet pozitive, ngacmimin seksual, etj. Neni 2 përcakton qëllimin e përgjithshëm: “Ky ligj vlen për meshkujt, femrat dhe personat që kanë një karakteristikë të mbrojtur të identitetit gjinor apo të seksit, si dhe garanton mundësi dhe trajtim të barabartë, në sferën publike dhe private të jetës shoqërore, duke përfshirë jetën politike dhe publike, punësimin, arsimin, shëndetësinë, ekonominë, përfitimet shoqërore, sportin, kulturën dhe sferat tjera të përcaktuara me këtë ose ndonjë ligj tjetër.”

Ligji për Mbrojtjen nga Diskriminimi (prej tani e tutje LMD)¹⁶

Përmban përkufizime kyçe që përfshijnë diskriminimin me bazë gjinore, e drejta për t'u zgjedhur, veprimet afirmative dhe më shumë. Ky ligj përcakton mekanizmat institucionalë që ekzistojnë për të monitoruar zbatimin e tij dhe ata që duhet të veprojnë kur shkelet.

Programi i Kosovës për Barazi Gjinore 2020-2024¹⁷

“Objektivi kryesor strategjik i Programit të Kosovës për Barazi Gjinore është të sigurojë që barazia gjinore të vendoset në qendër të proceseve të transformimit në Kosovë, brenda të gjitha strukturave, institucioneve, politikave, procedurave, praktikave dhe programeve të qeverisë, agjencive, shoqërisë civile, sektorit privat dhe komunitetit të donatorëve.” Kjo përfshin “Promovimin e realizimit të të drejtave në vendimarrje, paqen, sigurinë dhe drejtësinë dhe në këtë mënyrë garantimin e arritjes së barazisë gjinore”.

Njohja e seksizmit në qeverisjen lokale

Sjellje seksiste¹⁸ në qeverisjen lokale mund të jetë e drejtpërdrejtë ose e tërthortë, duke përfshirë forma të shprehura me shkrim, verbale, fizike, elektronike ose të tjera. Sjellja seksiste dhe ngacmimi seksual mund të jenë fizike dhe/ose psikologjike dhe mund të përfshijnë veprime të dukshme dhe aktive si sulme fizike ose komente haptazi diskriminuese, ose veprime pasive dhe delikate si ngacmimet e vazhdueshme ose rregullisht “duke harruar” të përfshijë gratë këshilltare në mbledhje dhe procese vendimmarrëse. Këto veprime mund të jenë incidente të vetme ose sjellje të përsëritura gjatë një periudhe kohore. Seksizmi prek të gjitha gratë në mënyra të ndryshme bazuar në identitetet e tyre unike. Shpesh shoqërohet me forma të tjera të diskriminimit të bazuar në identitet. Faktorët ndërthurës, dallimet mes grave, dobësitë e rastit dhe rrethanat rënduese duhet të njihen dhe merren parasysh kur hartohen qasje për ta luftuar seksizmin.

Ngacmimi seksual përkufizohet nga personi i shënjestruar sipas sjelljes, jo nga personi që përfshihet në atë sjellje - pretendimi “ishte shaka” ose “nuk doja të ofendoja” nuk e justifikojnë sjelljen. Komentet seksiste nuk kanë nevojë të synojnë një individ që të jenë të dëmshme. Për shembull, një anëtar mashkull i këshillit i cili bën një deklaratë nënçmuese për inferioritetin e grave mund të njihet si kryerje e një akti ngacmimi ndaj grave anëtare të këshillit sepse kontribuon në një mjedis pune armiqësor për gratë në këshill.

Në kontekstin e qeverisjes lokale, autorët e gjuhës seksiste dhe ngacmimeve seksuale mund të përfshijnë anëtarë të tjerë të këshillit, anëtarë të stafit të këshillit dhe stafit administrativ, zyrtarë të tjerë të zgjedhur dhe staf nga nivele të tjera të qeverisjes. Mund të përfshijë edhe përbërës dhe anëtarë të komunitetit. Autorët e veprës mund të përfshijnë burra dhe gra dhe mund të jenë të njohur për objektivin ose jo. Mediat sociale mund të jenë një vektor për nxitjen e seksizmit të drejtuar ndaj grave në qeverisjen lokale, kur përdoruesit shprehin komente nënçmuese, tallje etj. në këto hapësira.

Seksizmi ndaj grave në politikë në Kosovë* është i zakonshëm. “Raporti i Sekretarit të Përgjithshëm mbi Misionin e Administratës së Përkohshme të Organizatës së Kombeve të Bashkuara në Kosovë” i vitit 2018 identifikoi “normat dhe stereotipet patriarkale në lidhje me rolin e gruas në politikë” si një nga barrierat strukturore me të cilat përballen gratë kur bëhet fjalë për pjesëmarrjen politike.¹⁹ Ndonëse nuk ka të dhëna specifike në lidhje me gratë e zgjedhura lokale, një anketë e fundit që përfshinte përfaqësues nga partitë politike, organizatat e shoqërisë civile (OSHC), media, organizata ndërkombëtare, agjenci qeveritare dhe akademi zbuloi se seksizmi ndaj grave politikane në nivele të ndryshme të qeverisjes dhe aktivitetit politik është

i përhapur.²⁰ Sipas pjesëmarrësve dhe të intervistuarve në grupet e fokusit, gratë në politikë përballen me dhunë fizike, seksuale, verbale dhe psikologjike dhe përballen me kërcënime, detyrime dhe dhunë në internet, duke formuar një nga barrierat më të mëdha për gratë që të hyjnë në politikë dhe të vazhdojnë karrierën e tyre në politikë. Një grua e moshuar nga një parti politike pjesëmarrëse në këtë hulumtim deklaroi se “gratë duhet të luftojnë për vendin e tyre. Dhuna psikologjike është më e pranishme ndaj grave në politikë.”²¹

Gratë që janë aktive në jetën politike përballen rregullisht me paragjykime seksiste, tallje, poshtërim dhe diskriminim me bazë gjinore. Sipas një studimi të bërë nga Agjencia për Barazi Gjinore (ABGJ), në vitet 2010-2011, gratë në politikë - dhe veçanërisht gratë në pozita vendimmarrëse - kanë marrë mbulimin më të madh mediatic krahasuar me gratë në fusha të tjera.²² Sipas “Programit të Kosovës për Barazi Gjinore”, pak a shumë e njëjta gjë vlen edhe për vitet e fundit.²³ Megjithatë, në krahasim me kolegët e tyre meshkuj, gratë në politikë marrin shumë më pak hapësirë në media. Raporti i Komisionit Evropian për Kosovën* i vitit 2020 arriti në përfundimin se gjatë fushatës për zgjedhjet e përgjithshme të vitit 2019, mediat i dhanë prioritet mbulimit të kandidatëve meshkuj.²⁴ E njëjta gjë vlen edhe për zgjedhjet e përgjithshme më të fundit në vitin 2021. Një analizë e monitorimit të medias, e publikuar në mars 2021, tregon se sasia e kohës që kishin kandidatet femra në kronikat që mbulonin zgjedhjet, ishte vetëm 7% krahasuar me 93% për meshkujt.²⁵ Për më tepër, përqindja e femrave candidate të paraqitura në debate televizive ishte vetëm 20%, dhe vetëm 16% kishin hapësirë në reklama.²⁶

Gratë candidate jo vetëm që nuk kanë të njëjtin lloj qasjeje në mbulim mediatic si kolegët meshkuj, por ato gjithashtu marrin trajtim të pabarabartë kur përfaqësohen në media. Për të njëjtat zgjedhje të përmendura më lart, Instituti Kombëtar Demokratik (NDI) identifikoi organe të ndryshme lajmesh në internet dhe postime në mediat sociale që përdornin gjuhë mizogjene dhe seksiste, duke përfshirë postime që sulmonin drejtpërdrejt gratë candidate për deputete, informacione të rreme ose mashtruese, gra candidate që merrnin kritika për jetën dhe paraqitjet e tyre personale dhe portretizimin e grave candidate si flirtime ose përfituese nga liderët politikë meshkuj.²⁷

Ky trajtim i pabarabartë mund të vërehet edhe kur analizohen llojet e çështjeve për të cilat kandidatet femra u kërkohet të flasin në krahasim me kolegët e tyre meshkuj kur shfaqen në media të ndryshme. Grave shpesh u kërkohet të flasin për “çështjet e grave” stereotipike dhe jo për diskutime më të gjera të politikave.²⁸

Ky lloj seksizmi reflektohet edhe në mediat sociale ku gratë politikane përballen rregullisht me komente seksiste. Gratë politikane kryesore kanë folur për këtë çështje, duke shpjeguar nga përvoja personale se si komentet në rrjetet sociale priren të fokusohen në pamjen e tyre, peshën e tyre, jetën e tyre personale/dashurore dhe çështje të tjera që nuk lidhen me punën dhe arritjet e tyre.²⁹

Ndikimet negative të seksizmit në qeverisjen lokale përfshijnë zvogëlimin e aftësisë së një gruaje të zgjedhur për të shprehur një opinion ose për të ndikuar në politikat publike duke e izoluar atë, duke mos marrë seriozisht opinionet e saj ose duke mos e besuar hapur për shkak të gjinisë së saj. Gratë e shënjestruara nga seksizmi ose që punojnë në mjedise seksiste mund të humbasin mundësitë për të avancuar karrierën e tyre politike (mbulimi mediatic, trajnimi, udhëheqja e komiteteve me ndikim, etj.) dhe madje mund të vendosin të braktisin ose të mos kandidojnë për një mandat të dytë. Ndikimet nuk kufizohen vetëm tek vetë individët e synuar. Dëshmitarët e seksizmit dhe ngacmimit seksual si brenda strukturave të qeverisjes lokale ashtu edhe në komunitet mund të kenë frikë të shprehin mbështetje ose të ndërhyjnë nga frika e reagimit personal. Ato mund të ndahen dhe konfliktohen mes tyre, duke rezultuar në procese të shtrenjta dhe shpërqendruese ndërmjetësimi ose procesesh gjyqësore dhe qeverisje më pak efektive në përgjithësi.

PËRKUFIZIMET KYÇE

Seksizmi

Çdo veprim, gjest, paraqitje vizuale, fjalë e folur ose e shkruar, praktikë ose sjellje e bazuar në idenë se një person ose një grup personash është inferior për shkak të gjinisë së tyre, i cili ndodh në sferën publike ose private, qoftë në internet ose offline, me qëllimin ose efektin e: i. cenimit të dinjitetit ose të drejtave të mirëqena të një personi ose një grupi personash; ose ii. rezultimit në dëmtim ose vuajtje fizike, seksuale, psikologjike ose socio-ekonomike ndaj një personi ose një grupi personash; ose iii. krijimit të një mjedisi frikësues, armiqësor, degradues, poshtërues ose fyes; ose iv. përbërjes pengesë për autonominë dhe realizimin e plotë të të drejtave të njeriut nga një person ose një grup personash; ose v. ruajtjes dhe përforcimit të stereotipeve gjinore.

Diskriminim i drejtpërdrejtë gjinor

Konsiderohet kur një person trajtohet në mënyrë më pak të favorshme sesa trajtohet, ka qenë i trajtuar ose do të trajtohej një person i gjinisë tjetër në një situatë të krahasueshme.

Ngacmimi seksual

Nënkupton çfarëdo forme të sjelljes së padëshiruar verbale, jo verbale, apo fizike me natyrë seksuale, me qëllim apo pasojë prekjen apo shkeljen e dinjitetit të një personi, dhe për të krijuar një mjedis frikësues, armiqësor, degradues, poshtërues apo fyes.

Dhuna në baza gjinore

është një formë e diskriminimit e cila seriozisht pengon aftësinë e femrave dhe meshkujve që t'i gëzojnë të drejtat dhe liritë në baza të barabarta dhe është e ndaluar.

Diskriminimi i tërthortë gjinor

Konsiderohet kur, një dispozitë, kriter apo praktikë e paanshme në dukje e vë, e ka vënë apo do ta vë personin e gjinisë tjetër në pozitë të pabarabartë, përveç në rastet kur dispozita, praktika apo kriteri i tillë mund të arsyetohet në pikëpamje objektive me një qëllim legjitim, dhe mjetet për arritjen e qëllimit janë të përshtatshme dhe domosdoshme.

Diskriminimi i drejtpërdrejtë

Konsiderohet kur një person trajtohet në mënyrë më pak të favorshme sesa trajtohet, ka qenë i trajtuar ose do të trajtohet një person tjetër në një situatë të krahasueshme, sipas një apo më shumë nga bazat e përcaktuara në nenin një (1) të këtij Ligji.

Nxitja për të diskriminuar

Konsiderohet diskriminim mbi bazat e përcaktuara në nenin Një (1) të këtij Ligji, dhe përfshin çdo promovim të urrejtjes kur ajo bëhet me dashje.

Shtypja

Sjellje e padëshiruar për një person dhe/ose grup personash, qëllimi ose pasoja e së cilës është poshtërimi i dinjitetit të tyre njerëzor për shkak të veçorive ose krijimit të një personi ose grupi personash të një atmosfere të tensionuar, armiqësore, abuzive ose poshtëruese.

Luftimi i seksizmit përmes masave praktike

Zgjidhjet për t'i dhënë fund seksizmit kërkojnë angazhimin e grupeve të ndryshme të njerëzve, si dhe shfrytëzimin e proceseve dhe institucioneve. Ky seksion paraqet fushat kryesore të veprimit ku masat praktike mund të kontribuojnë në mënyrë aktive në luftimin e seksizmit në qeverisjen lokale. Fillon duke parë se si palë të ndryshme të interesit mund të ndërmarrin veprimet e duhura. Kjo përfshin diskutime se si autoritetet e qeverisjes lokale mund të marrin vendime më të mirë-informuara nëpërmjet të dhënave dhe kërkimeve dhe se si mund të përmirësojnë bashkëpunimin me shoqërinë civile. Ky seksion gjithashtu shqyrton metodat për rritjen e kapacitetit të kandidatëve dhe aspirantëve, si dhe mënyrën se si puna me burra (përfshirë të rinjtë meshkuj) mund të forcojë arritjet. Ai diskuton standardet dhe masat e transparencës që ndihmojnë qeverisjet lokale të rrisin reagimin e tyre ndaj çështjeve të seksizmit dhe ofron ide se si rrjetëzimi dhe përfshirja e teknologjisë së re lehtëson zgjidhjet.

Të gjitha ndërhyrjet e diskutuara këtu mund të synohen në faza të ndryshme të ciklit zgjedhor (para, gjatë dhe pas zgjedhjeve) ose mund të jenë gjithëpërfshirëse në të gjithë ciklin zgjedhor në tërësi.

Pikat hyrëse për një strategji me shumë palë të interesit për të luftuar seksizmin

Dhënia fund e seksizmit në qeverisjen lokale kërkon përfshirjen e shumë aktorëve të ndryshëm që punojnë në fusha të shumta. Ky seksion paraqet mënyrën se si aktorët kryesorë (autoritetet e qeverisjes lokale) mund të përmirësojnë cilësinë dhe ndikimin e veprimeve të tyre në luftimin e seksizmit. Ai shqyrton mënyrën se si qeverisja lokale mund të punojë me grupe të tjera kyçe, duke përfshirë shoqërinë civile, për të rritur përgjigjet. Grupet e tjera të synuara, të tilla si kolegët meshkuj në organet lokale dhe gratë kandidatë dhe aspirantë, gjithashtu mund të mbështeten për të kontribuar më mirë në mjedis konstruktiv.

Përmirësimi i vendimmarrjes së informuar

Qasjet e bazuara në prova i ndihmojnë organizatat të sigurojnë që politikat, praktikat, ngjarjet dhe proceset e vendimmarrjes të tyre janë të drejta dhe nuk paraqesin pengesa për pjesëmarrjen ose dëmtojnë ndonjë grup të mbrojtur nga pjesëmarrja.³⁰ Rekomandimi i Këshillit të Evropës për parandalimin dhe luftimin e seksizmit nxit vendimmarrjen e informuar: palët e interesuara duhet të "inicijojnë, mbështesin dhe financojnë hulumtime, përfshirë hulumtime bashkëpunuese në të gjithë shtetet anëtare, që sigurojnë të dhëna sistematike dhe të zërthyer sipas gjinisë dhe moshës për incidencën dhe ndikimin negativ të seksizmit dhe manifestimeve të tij, duke përfshirë seksizmin dhe ngacmimin seksual në vendin e punës, gjuhën e urrejtjes seksiste, objektivat, autorëve të veprës, mjeteve të transmetimit, mediave dhe reagimit publik; shpërndajnë gjerësisht të dhëna të tilla në baza të rregullta për autoritetet publike përkatëse, institucionet arsimore dhe publikun; (...) Kryejnë studime të rregullta dhe mbledhin dhe zërthejnë të dhënat sipas gjinisë dhe moshës rreth krimeve kibernetike dhe dhunës në internet dhe ndajnë arritjet në mënyrën e duhur."³¹

Vlerësimet e Ndikimit të Barazisë (VNB) dhe dokumentacioni dhe kërkimet e tjera (anketime, grumbullimi i të dhënave, etj.) janë mjete thelbësore për këshillat lokale dhe rajonale për të identifikuar natyrën e çështjes në institucionet e tyre dhe për të vendosur një bazë për të matur përmirësimin. Autoritetet e qeverisjes lokale mund t'i aplikojnë këto masa në nivele të shumta, përgjithësisht për institucionet e tyre dhe më konkretisht rreth politikave dhe procedurave të rëndësishme. Mbledhja e të dhënave duhet të jetë konsistente dhe e vazhdueshme për autoritetet lokale dhe duhet të jetë gjithmonë të zërthyer sipas gjinisë. Disa të dhëna si raportimi mbi seksizmin gjatë fushatës dhe votimit do të ishin specifike për periudhat zgjedhore. Të gjitha të dhënat, dokumentacioni dhe vlerësimet duhet të kryhen në kohën e duhur për të siguruar që rezultatet e tyre mund të ushqehen në mënyrë domethënëse në proceset e vendimmarrjes.

Këto gjetje mund të udhëzojnë autoritetet lokale në përmirësimin e proceseve dhe strukturave të brendshme, si dhe të jenë të dobishme për reduktimin e praktikave seksiste midis aktorëve të jashtëm, si partitë politike. VNB zakonisht përdoret për të vlerësuar ndryshimet e reja ose të propozuara në politikë. Qasjet e bazuara në prova kanë vlerën e shtuar të krijimit të një regjistri të shkruar të konsideratave të barazisë të marra parasysh dhe të rritjes së transparencës institucionale.

Kosovë*

Ministria e Administrimit të Pushtetit Lokal ngriti një sistem monitorimi dhe vlerësimi të quajtur “Sistemi i Menaxhimit të Performancës Komunale” në vitin 2009. Qëllimi i tij është të “monitorojë ofrimin e shërbimeve nëpërmjet matjeve të vlefshme të performancës, të ofrojë informacionin e nevojshëm për të lehtësuar vendimmarrjen në komunë, të motivojë organet e qeverisjes lokale dhe të promovojë përgjegjësinë dhe llogaridhënien gjatë punës së tyre në krijimin e kushteve për një jetë dinjitoze të qytetarëve të Republikës së Kosovës.”³² Kapitulli/fusha 16 e këtij sistemi ka të bëjë me përfaqësimin gjinor. Ky kapitull/fushë shpjegon se si LBGj-ja përcakton se të gjitha institucionet publike janë të detyruara të zërthejnë të dhënat e tyre dhe ofron tregues dhe shpjegime se si të raportohet për këta tregues. Treguesit përfshijnë: “Gratë e punësuara në institucionet/administratën komunale”, “Gratë zyrtare politike të emëruara në pozita politike në komunë”, “Barazia gjinore në mesin e anëtarëve të komiteteve komunale” dhe “Barazia gjinore në përbërjen e këshillave lokale”.

Siç u përmend më lart, të gjitha institucionet publike janë të detyruara nga LBGj-ja që të zërthejnë të dhënat e tyre sipas gjinisë. Për më tepër, ky ligj parasheh gjoba deri në 500 euro për të gjitha institucionet publike që nuk mbledhin të dhëna të zërthyera sipas gjinisë.³³ Në nivel komunal, Zyrtari për Barazi Gjinore (shih edhe më poshtë) është përgjegjës për mbledhjen e këtyre të dhënave ose për të ndihmuar në mbledhjet e tyre që kanë të bëjnë me zbatimin e LBGj-së, Programit të Kosovës për Barazi Gjinore dhe të gjitha strategjive dhe planprogrameve të hartuara nga komuna ose niveli qendror.³⁴

Për më tepër, qeveria miratoi “Strategjinë për Rregullim më të Mirë 2.0 për Kosovën 2017-2021”.³⁵ Kjo strategji një vlerësim të Ndikimit Gjinor si mjet analize të politikave ex-ante me qëllim që të “parandalohen pasojat negative të paqëllimita dhe forcohen pasojat pozitive të synuara, përfshirë fuqizimin e grave, të politikave dhe legjislacionit të propozuar që ndikon në pabarazitë ekzistuese midis burrave dhe grave në shoqëri”. Kjo do të thotë që të gjitha politikat dhe ligjet duhet të integrojnë një perspektivë gjinore nga politikëbërësit. Agjencia për Barazi Gjinore ka hartuar një manual për të informuar këtë proces.³⁶

Mbretëria e Bashkuar

Për më shumë se një dekadë, dhjetëra autoritete lokale në të gjithë Mbretërinë e Bashkuar kanë përdorur VNB për të përmbushur përgjegjësitë e tyre në kuadër të Detyrës për Barazi në Sektorin Publik (PSED).³⁷ Ky ligj kërkon që të gjitha autoritetet publike të eliminojnë diskriminimin, ngacmimin dhe viktimizimin në lidhje me seksin dhe gjininë, si dhe me karakteristika të tjera të mbrojtura. Ndërsa çdo lokalitet miraton procedurat e veta, në përgjithësi VNB në MB përfshin një vlerësim shqyrtimi për të arritur në një vendim nëse dhe pse kërkohet – ose jo – analiza e mëtejshme. Nëse kërkohet analiza e mëtejshme, plotësohet një pyetësor i plotë i vlerësimit dhe raporti bëhet publik.

Pyetjet e VNB-së mund të përfshijnë analizën gjinore të politikës së propozuar, referimin në të dhënat përkatëse publike, konsultimin me aktorët e komunitetit, mbledhjen e të dhënave dhe dëshmitë. Rekomandimet që rezultojnë bazohen në atë nëse politika e propozuar do të përmbushë përgjegjësitë e kështillit në lidhje me barazinë dhe të drejtat e njeriut. Shembuj të formularëve, udhëzimeve dhe raporteve të VNB-së mund të shihen në <https://www.northampton.gov.uk/info/200041/equality-and-diversity/1305/community-and-equality-impact-assessments-incorporating-health-considerations>

Vendosja e objektivave dhe gjurmimi i progresit nëpërmjet bashkëpunimit me organizatat e shoqërisë civile

Të dhënat dhe dokumentacioni i saktë i lejojnë autoritetet lokale të përcaktojnë objektiva për përmirësim me kalimin e kohës. Vendosja e objektivave ambicioze por reale për uljen e përhapjes së seksizmit dhe rritjen e barazisë gjinore brenda organeve të zgjedhura lokale krijon një udhërrëfyes të prekshëm për përmirësim. Objektivat duhet të bazohen në të dhëna të qëndrueshme dhe të zhvillohen në bashkëpunim në konsultim me aktorë të shumtë, si shtetërorë ashtu edhe jo shtetërorë, në varësi të kontekstit. Për të siguruar përputhshmërinë, objektivat e paplotësuara mund të vendosen në ndryshime automatike të politikave, për shembull mos përmbushja e një objektivi mund të shkaktojë automatikisht rritje buxhetore në shpenzimet për masat e barazisë. Bashkëpunimi ndërmjet organeve lokale dhe organizatave të shoqërisë civile (OSHC) mund të jetë veçanërisht i dobishëm në këtë. OShC-të mund të kontribuojnë me dëshmi, kërkime dhe dokumentacion për të gjurmuar progresin kundrejt objektivave. Ato gjithashtu mund të rrisin ndërgjegjësimin për objektivat dhe progresin e autoriteteve lokale, gjë që promovon besimin dhe legjitimitetin e perceptuar nga popullata.

SHEMBULL

BASHKËPUNIMI PËR TË VENDOSUR OBJEKTIVAT DHE TË GJURMUAR PROGRESIN NË LUFTIM TË SEKSIZMIT

Kosovë*

Ka disa organizata joqeveritare (OJQ) që kryejnë monitorim specifik gjinor në fusha të ndryshme. Për shembull, Rrjeti i Grave të Kosovës (RrGK) dhe disa nga anëtarët e tij angazhohen në integrimin gjinor të politikave dhe buxheteve në nivel lokal dhe në monitorimin e zbatimit të LBGj-së dhe Planit të Veprimit Gjinor të BE-së në lidhje me politikat lokale.³⁸ Në punën e tij, RrGK zbaton parimet e integritit gjinor që përfshijnë shikimin e grave dhe burrave nga perspektiva të ndryshme. Shembuj të tjerë përfshijnë Institutin Kombëtar Demokratik (NDI), Qendrën Kosovare për Studime Gjinore (KGSC) dhe Institutin Demokratik të Kosovës (KDI) të cilët kryejnë monitorimin gjinor të zgjedhjeve lokale dhe qendrore, monitorimin e mbulimit mediatic të grave në politikë dhe më shumë.

Francë

Një shembull francez në fushën e arsimit mund të përshtatet me fusha të tjera të autoritetit lokal. Në Francë, Qendra Hubertine Auclert publikon analiza të përbërjeve seksiste në tekstet shkollore (histori, matematikë dhe gjuhë frënge). Ekziston një tabelë vlerësimi si dhe një udhëzues praktik për tekstet shkollore që do të përdoren si mjete për barazi. Në nëntor 2017, Qendra hapi uebsajtin e vet për ndalimin e seksizmit kibernetik. Puna me organizata të specializuara për të vlerësuar politikat dhe burimet e qeverisjes lokale është e dobishme për të vendosur objektiva dhe për të ndjekur progresin.

Pajisja e kandidatëve dhe aspirantëve për të lëvizur në politikën lokale

Seksizmi është një pengesë për shumë gra që po mendojnë të hyjnë në politikën lokale. Për ta kapërcyer këtë, aspirantët dhe kandidatët duhet të kuptojnë drejtimin në dispozicion të tyre dhe të besojnë se zyrtarët do t'i mbrojnë ata duke sanksionuar sjellje të dëmshme si online ashtu edhe offline. Kjo mund të përfshijë ofrimin e seancave informative të synuara, njoftimet e shërbimit publik dhe informimet gjatë periudhave të fushatës. Komunikimet strategjike nga aktorët zyrtarë të përfshirë janë gjithashtu të dobishme, duke përfshirë deklaratat e politikave dhe synimeve të organeve zgjedhore, policisë dhe aktorëve të sigurisë, autoriteteve lokale dhe partive politike.

Programet e mentorimit lehtësojnë shkëmbimin e njohurive, përvojave, perspektivave dhe shkathtësive brenda qeverisjes lokale, duke ofruar një mundësi për gratë e zgjedhura në të gjitha nivelet që të mësojnë nga njëra-tjetra për të përparuar në karrierën e tyre. Ngjashëm me strategjitë e rrjetëzimit, programet e mentorimit dhe sponsorizimit çiftëzojnë gratë udhëheqëse në zhvillim me burra dhe gra me përvojë më të gjatë në fushën e tyre. Kjo strategji ndihmon në luftimin e seksizmit duke i pajisur gratë e sapozgjedhura me mjetet dhe burimet e nevojshme për të ushtruar detyrat e tyre pa ngacmime.

SHEMBUJ

TË RRIJTJES SË KAPACITETEVE PËR KANDIDATËT DHE ASPIRANTËT

Kosovë*

Ka disa shkolla të lidërshpimit aktiv për gratë në politikë që fokusohen në fuqizimin e grave udhëheqëse nga fusha dhe sektorë të ndryshëm përmes njohurive dhe shkathtësive të reja për të ndjekur zhvillimin e karrierës, rritjen e roleve udhëheqëse të grave në partitë politike, agjencitë qeveritare dhe OJQ-të dhe përmirësimin e pjesëmarrjes së grave në vendimmarrje të komuniteteve.

Disa shembuj janë: BE-ja mbështeti një program për gratë në lidhshmëri që ofroi trajnime dhe mentorim për gratë nga grupe të ndryshme (socio-ekonomike, fetare, etnike, etj.) që nga viti 2019. NDI organizon çdo vit Java e grave e cila fokusohet në rritjen e shkathtësive dhe teknikave të grave në mënyrë që ato të bëhen lidere më efektive në fusha të tilla si politika. Si vazhdimësi e kësaj, NDI organizon edhe Akademinë e Lidhshmërisë të Grave në të cilat gratë marrin pjesë në aktivitetet e ndërtimit të shkathtësive dhe rrjetëzimit gjatë një periudhe prej gjashtë muajsh.³⁹

Portugali

Programi “Nga gratë për gra” në Portugali synonte të rriste pjesëmarrjen e grave të reja në politikë. Gratë e moshuara aktive në politikë ofruan 12 muaj mentorim për 30 vajza të reja të moshës 16-30 vjeç, të cilat gjithashtu morën pjesë në aktivitete trajnuese mbi barazinë gjinore, demokracinë, sistemet politike dhe tema të tjera, si dhe vizita në institucionet politike. Gratë e reja që i përkisnin grupeve minoritare etnike dhe kulturore u inkurajuan veçanërisht për të aplikuar.⁴⁰

Puna me burra për të luftuar seksizmin dhe për të promovuar barazinë gjinore

Seksizmi përforcohet nga stereotipet gjinore dhe gjithashtu prek burrat dhe djemtë. Pritshmëritë ndaj burrave mund të çojnë në sjellje seksiste. Angazhimi konstruktiv me burrat (përfshirë të rinjtë meshkuj) duhet të jetë pjesë e çdo zgjidhjeje për të luftuar seksizmin. Kolegët meshkuj në qeverisjen lokale mund të mësojnë të kuptojnë më mirë se çfarë përbën sjellje të dëmshme seksiste, të shmangin përfshirjen në to dhe në vend të kësaj të promovojnë barazinë gjinore. Aktivitetet e ngritjes së kapaciteteve mund të nxisin hartimin dhe zbatimin bashkëpunues të politikave për të sanksionuar sjelljen seksiste dhe ngacmimet seksuale.

Masat praktike për t’u angazhuar me burrat për të ndaluar kontributin në kulturën e seksizmit në qeverisjen lokale përfshijnë trajnime, iniciativa dialogu dhe programe mentorimi të krijuara për të rritur ndërgjegjësimin për paragjykimet personale dhe sjelljen seksiste dhe për të identifikuar strategji për t’i kapërcyer ato. Këto mund të organizohen nga aktorë të specializuar të palëve të treta (OSHC, etj.) ose drejtpërdrejt nga vetë organet lokale. Ngjashëm, përfaqësuesit e zgjedhur lokalë (gratë dhe burrat) që duan të kontribuojnë në përmirësimin e përgjigjeve të politikave mund të përfitojnë nga trajnimet e synuara ose studimet krahasuese të përgjigjeve në rajone ose vende të tjera. Përtej trajnimit dhe edukimit, strategjitë për të nxitur angazhimin e burrave kundër seksizmit dhe për barazi mund të përfshijnë pakte partiake dhe angazhime personale, programe nxitëse, njohje dhe trajnim në shkathtësi për të ndërhyrë dhe për t’u përgjigjur në situata të dëmshme. Programet e mentorimit mund të përdoren gjithashtu në mënyra të ndryshme, për shembull duke mentoruar përfaqësuesit e rinj meshkuj se si të kontribuojnë në mënyrë aktive në qeverisjen lokale për barazi gjinore dhe pa seksizëm. “Mentorimi i kundërt” është një tjetër strategji ku gratë aktive në politikën lokale ofrojnë trajnime për ndjeshmërinë gjinore për zyrtarët e nivelit rajonal ose qendror.

Globale – Nisma e Barbershop-it (nisma e berberit) (HeForShe)

Ngjarjet e Barbershop-it inkurajojnë burrat dhe djemtë të angazhohen aktivisht në promovimin e barazisë gjinore duke kuptuar më mirë se si pabarazia gjinore kufizon aftësinë e individëve, bizneseve dhe komuniteteve për të arritur potencialin e tyre të plotë njerëzor, ekonomik dhe social. Ngjarjet e Barbershop-it u ofrojnë burrave mjete për të trajtuar këtë pabarazi dhe për t'u bërë agjentë të ndryshimit. Nisma e Barbershop-it ofron një sërë mjesh në tri fusha: 1. Sesione lidhshipi 2. Punëtori 3. Rritja e angazhimit. Këto burime synojnë audiencën e burrave në një sërë nivelesh, duke filluar nga nivelet më të larta të lidhshipit. Paketat e mjeteve dhe burimet janë në dispozicion falas në internet në <https://www.heforshe.org/en/barbershop>

Kosovë*

Nisma e të rinjve meshkuj është një program i zbatuar nga OJQ-të SIT dhe YMCA në partneritet me CARE International në Ballkan. Ajo përfshin punën me të rinjtë dhe të rejtat drejt thyerjes së stereotipeve gjinore, luftimit të pabarazive dhe më shumë.⁴¹ Që nga viti 2017, kjo nismë kontribuon në adresimin e çështjeve të tilla si mizogjinia, homofobia dhe transfobia. Ajo gjithashtu fokusohet në agjencinë mashkullore (male agency) dhe u ofron pjesëmarrësve modele roli 'cool', por të barabartë gjinor dhe jo të dhunshëm në personat e trajnerëve.⁴²

Suedi

Asociacioni Suedez i Autoriteteve Lokale dhe Rajoneve (SALAR) përfaqëson dhe avokon qeverisjen lokale në Suedi. Të gjitha komunat dhe rajonet e Suedisë janë anëtarë të SALAR. Qeveria e Suedisë ka një marrëveshje me SALAR, në vitin 2017 për të forcuar fokusin e punës për barazinë gjinore për burrat, djemtë dhe çështjet e maskulinitetit. <https://www.government.se/articles/2018/01/the-government-of-swedens-measures-against-sexual-violence-and-harassment/>

Caribbean states

Parlamentarët kanë identifikuar praktikat e mira të mëposhtme:

Në funksionet legjislative dhe mbikëqyrëse

- Vlerësimi i legjislacionit dhe buxheteve përmes lenteve ndërsektoriale gjinore për të marrë në konsideratë ndikimet e mundshme në grupe të ndryshme
- Avokimi për ligje dhe iniciativa që do të ndikojnë pozitivisht tek gratë dhe do të ndihmojnë në ndërtimin e vullnetit politik për miratimin e tyre
- Konsultimi me grupet e grave për të kërkuar komente mbi iniciativat e propozuara legjislative (jo vetëm ato që lidhen në mënyrë eksplicite me barazinë gjinore) dhe integrimi i rezultateve në vendimmarrje

Në mbledhje (përfshirë komisionet, seancat plenare dhe në zonën elektorale)

- Kryesimi i takimeve në atë mënyrë që inkurajon pjesëmarrjen e barabartë nga të gjithë anëtarët (p.sh. duke ftuar ata që nuk kanë folur për të kontribuar)
- Duke dëgjuar me respekt kur secili anëtar i grupit është duke folur

Në media dhe në internet

- Përdorimi i mediave sociale si mjet për të mbajtur të informuar rreth punës së avokimeve për barazi gjinore dhe bashkimi në diskutime për tema përkatëse
- Sfidimi i stereotipeve dhe paragjykimeve gjinore kur ato shfaqen në platformat online ose përmes pyetjeve të intervistës

Në jetën e përditshme

- Mësimi rreth çështjeve kryesore të barazisë gjinore dhe shkëmbimi i njohurive me të tjerët
- Inkurajimi i burrave të tjerë që të bëhen aleatë
- Përdorimi i gjuhës së ndjeshme ndaj gjinisë (d.m.th. komunikimi që tregon respekt për gratë dhe nuk i bën ato të padukshme) dhe tërheq vëmendjen ndaj përdorimeve të dëmshme të gjuhës në bisedat e përditshme.
<https://www.parlamericas.org/en/gender-equality.aspx>

Vendosja e standardeve dhe aplikimi i masave të transparencës

Kongresi i Autoriteteve Lokale dhe Rajonale të Këshillit të Evropës identifikoi transparencën dhe qeverisjen e hapur si prioritete në parandalimin e korrupsionit dhe promovimin e etikës publike.⁴³ Parimet e qeverisjes së hapur janë të lidhura drejtpërdrejt me gatishmërinë e qeverisë për të trajtuar seksizmin dhe për të promovuar barazinë gjinore. Në mënyrë të veçantë, qeverisja e hapur rrit disponueshmërinë e informacionit rreth aktiviteteve qeveritare, mbështet pjesëmarrjen qytetare, promovon integritetin e qeverisë dhe përdor teknologjitë e reja për transparencë dhe llogaridhënie. Këto veprime kontribuojnë në mbylljen e boshllëqeve gjinore në informacion, qasje dhe pjesëmarrje dhe u mundësojnë grave dhe avokuesve gjinorë të kenë rol më të madh në mënyrën se si ofrohen shërbimet qeveritare dhe t'i mbajnë zyrtarët përgjegjës.⁴⁴

Këto janë masa po aq të rëndësishme për parandalimin dhe luftimin e seksizmit në organet lokale dhe rajonale. Organet lokale dhe rajonale duhet të publikojnë dokumente dhe informacione kyçe, të promovojnë proceset e konsultimit publik dhe të mbështesin monitorimin dhe zbatimin e masave të transparencës rreth çështjeve që kanë të bëjnë me seksizmin dhe ngacmimin seksual brenda institucioneve dhe që rrethojnë pjesëmarrjen politike të grave. Standardet e sjelljes mund të bien dakord dhe të vendosen zyrtarisht për të parandaluar që incidentet e dëmshme seksiste të ndodhin brenda institucioneve. Trajnimi mund të ofrohet për të nxitur të kuptuarit dhe ndërgjegjësimin e gjerë të standardeve të reja të sjelljes.

SHEMBUJ

TË VENDOSJES SË STANDARDEVE

Globale – Partneriteti i Qeverisjes së Hapur

78 vende dhe një numër në rritje i qeverisjeve lokale - që përfaqësojnë më shumë se dy miliardë njerëz - së bashku me mijëra organizata të shoqërisë civile janë anëtarë të Partneritetit për Qeverisje të Hapur (PQH). Edhe pse Kosova* nuk është anëtare, që nga viti 2013 ajo u zotua për aplikim të parimeve të qeverisjes së hapur dhe të përgjegjshme dhe vazhdon të përmirësojë mjetet dhe praktikatat e saj të transparencës së qeverisjes.⁴⁵

Në prill 2020, PQH-ja nisi një fazë të re të fokusuar në qeverisjen lokale, të quajtur "PQH Lokale". Në të gjitha nivelet e qeverisë, PQH rekomandon veprimet e mëposhtme për të promovuar barazinë gjinore dhe për t'i dhënë fund seksizmit:

- Ftoni në mënyrë proaktive dhe inkurajoni pozitivisht organizatat e grave, rrjetet gjinore dhe liderët për të marrë pjesë në forumet qeveritare me shumë palë;
- Punoni me avokuesit gjinorë për të kryer një analizë të planeve të veprimit të qeverisë për të identifikuar se ku njerëzit e gjinive të ndryshme kanë nivele joproporcionale të qasjes ose përfitimeve të mundshme, dhe më pas

ta përdorni atë analizë për të integruar konsideratat gjinore në angazhimet specifike të PQH-së; dhe

- Merrni parasysh një angazhim të ri që përdor qeverisjen e hapur për të trajtuar një boshllëk specifik në shërbimet apo nevojat për politika për gra dhe vajza.

Shumë shembuj të tjerë të rekomandimeve të qeverisjes së hapur për promovimin e barazisë gjinore mund të gjenden në <https://www.opengovpartnership.org/actions-for-a-more-inclusive-open-government-partnership/>
Shih edhe: <https://www.opengovpartnership.org/ogp-local/>

Kanadë

Kanadaja ka zgjedhur të integrojë në mënyrë eksplicite gjininë në planin e saj të veprimit të qeverisjes së hapur. Për herë të parë ndonjëherë, Qeveria e Kanadasë bëri një analizë të bazuar në gjini plus (GBA+) të planit të saj të qeverisjes së hapur, me qëllim që të shqyrtonte se si faktorë të ndryshëm të kryqëzuar të identitetit mund të ndikojnë në efektivitetin e punës së qeverisjes së hapur të Kanadasë. Bazuar në këtë rishikim dhe informata kthyesë nga një proces me shumë aktorë dhe rishikim feminist dhe gjithëpërfshirës nga kolegët, Qeveria e Kanadasë krijoi 10 Angazhimet e Planit Kombëtar të Veprimit për 2018-2020. Shih <https://open.canada.ca/en/content/canadas-2018-2020-national-action-plan-open-government>

Përdorimi i rrjeteve rajonale dhe kombëtare të barazisë gjinore

Rrjetet e barazisë gjinore janë mjete të fuqishme për gratë në qeverisjen lokale për të fituar ide dhe perspektiva të reja si për tejkalimin e problemeve të përbashkëta (siç është seksizmi) ashtu edhe për përmirësimin e zgjidhjeve të politikave për zonat e tyre elektorale. Rrjete të tilla ofrojnë një forum për këshilla dhe mbështetje në karrierë, ndërtojnë besimin dhe ndihmojnë njerëzit të fitojnë perspektiva të ndryshme. Ka shumë shembuj të rrjeteve për gratë e zgjedhura lokale në mbarë botën, duke filluar nga asociacionet kombëtare që bashkojnë gratë në nivele specifike të qeverisjes (për shembull, rrjetet kombëtare të grave kryetare komunash) deri te rrjetet që përfshijnë rajone ose grupime globale (për shembull, Forumi i Grave Kryetare Komunash në Evropën Juglindore,⁴⁶ Rrjeti i Grave të Komonuelthit në Qeverisjen Lokale,⁴⁷ Federata e Komunave Kanadeze⁴⁸ dhe Rrjeti për Gratë e Zgjedhura Lokale të Afrikës – REFELA, në akronimin e tij francez).⁴⁹

Kosovë*

Pas zgjedhjeve të dyta të përgjithshme, në vitin 2005 Grupi i Grave u krijua si grup joformal në Kuvend. Ai mbledhi gra deputete nga parti të ndryshme politike dhe ka funksionuar si një grup shumë i strukturuar avokues dhe lobues për çështjet që lidhen me barazinë gjinore. Një nga sukseset më të mëdha të grupit parlamentar ishte lobi i përbashkët që ato krijuan së bashku me RrGK-në dhe Grupin e Sigurisë dhe Gjinisë të kryesuar nga OKB-ja për të përfshirë dhunën në familje në Kodin Penal të Republikës së Kosovës.⁵⁰ Komiteti është aktiv në komisionet e Kuvendit, veçanërisht në ato ku mungon përfaqësimi i grave dhe perspektiva gjinore në punën e saj.

Grupi i Grave ka krijuar degë lokale në nivel lokal/komunal. Disa nga aktivitetet e këtyre grupeve parlamentare përfshijnë integrimin gjinor, diskutime dhe trajnime në tryeza të rrumbullakëta mbi çështjet gjinore, buxhetim të përgjegjshëm gjinor dhe aktivitete të tjera që përfshijnë liderët politikë lokalë dhe gratë në komunitet.

Në vitin 2014, Lobi Kosovar për Barazi Gjinore është themeluar nga RrGK. Ky Lob bashkon Organizatat e Shoqërisë Civile të Grave (OShCG-ët) dhe gratë në politikë në nivel komunal dhe në të gjithë partinë politike, etninë, moshën dhe aftësitë. Lobi mbledhet të paktën dy herë në vit për të shkëmbyer përvoja, për të diskutuar strategjitë e tyre të avokimit dhe për të krijuar të reja. RrGK ofron mbështetjen e nevojshme për anëtarët e këtij Lobi në arritjen e këtyre qëllimeve të avokimit në nivel komunal me sukses të madh ndër vite.⁵¹

Në vitin 2018, një koalicion i ri i grave në politikë u krijua nga këto anëtare të Lobit pasi u identifikua nevoja për të zgjeruar përpjekjet e tyre dhe për të bashkëpunuar me gratë deputete drejt qëllimeve dhe synimeve të përbashkëta. Kjo rezultoi në krijimin e Koalicionit për Barazi.⁵²

Integrimi i teknologjive të reja

Megjithëse mediat sociale dhe teknologjitë e tjera të reja mund të transmetojnë dhe amplifikojnë mesazhe të dëmshme seksiste, ato janë po aq të fuqishme si mjete për edukimin dhe ndërgjegjësimin. Uebinarët, mitingjet në internet dhe seancat e pyetjeve dhe përgjigjeve mund t'u ofrojnë grave në politikën lokale mundësinë për të ndarë përvojat në baza kolegjiale, si dhe për të kontaktuar publikun dhe për të rritur ndërgjegjësimin për efektet e dëmshme të seksizmit ndaj grave në politikë. Podcasting është një tjetër mjet i dobishëm. ..

Podkastet mund të përdoren për të ofruar informacion më të thellë mbi sfidat dhe mundësitë. Podkastet mund të përdoren gjithashtu për t'u fokusuar në audiencë më të synuara, siç janë këshilltaret/aspirantet lokale dhe politikanë meshkuj

Zgjidhjet për shprehjet online të seksizmit mund të gjenden gjithashtu në përdorimin kreativ të teknologjisë së re nga aktorët e qeverisjes lokale. Grupi i Ekspertëve për Veprimin kundër Dhunës ndaj Grave dhe Dhunës në Familje (GREVIO) rekomandon zbatimin e fushatave ndërgjegjësuese që synojnë gratë dhe burrat, vajzat dhe djemtë në nivele të ndryshme të shoqërisë për formë të ndryshme të dhunës ndaj grave të ushtruara në sferën digjitale, si dhe mbi shërbimet mbështetëse në dispozicion të viktimave. Autoritetet lokale mund të konsiderojnë gjithashtu zhvillimin dhe shpërndarjen e informacionit të qasshëm mbi rrugët ligjore dhe shërbimet mbështetëse të disponueshme për viktimat e dhunës ndaj grave të kryera në sferën digjitale dhe të krijojnë mekanizma ankesash online dhe offline brenda shërbimeve të zbatimit të ligjit dhe prokurorisë që janë lehtësisht dhe menjëherë të qasshme për viktimat, duke përfshirë ata me aftësi të kufizuara fizike, intelektuale dhe psikosociale, që përputhen me rregulloret ndërkombëtare dhe kombëtare për mbrojtjen e të dhënave, në përputhje me Konventën e Modernizuar të Këshillit të Evropës për Mbrojtjen e Individëve në lidhje me Përpunimin Automatik të të Dhënave Personale (CETS Nr. 223).⁵³

SHEMBUJ

TË PËRDORIMIT TË TEKNOLOGJIVE TË REJA PËR DHËNIEN FUND TË SEKSIZMIT NË QEVERI

Kosovë*

RrGK, Open Data Kosovo dhe Girls Coding Kosovo lansuan një aplikacion të quajtur Ec Shlirë në vitin 2016, i cili u mundëson njerëzve të raportojnë raste të ngacmimeve seksuale nga telefonat e tyre inteligjentë. Përdoruesi mund të raportojë në mënyrë anonime raste të tilla, të lejojë aplikacionin të regjistrojë vendndodhjen e tyre në mënyrë që përdorimet e tjera të mund të kenë një pasqyrë se ku ndodhin rastet e ngacmimeve seksuale dhe në çfarë kohe dhe së fundi aplikacioni lejon që përdoruesi të raportojë autorin e veprës.⁵⁴

Evropë

Kanali online i Këshillit të Evropës për të Drejtat e Njeriut paraqet një sërë informacionesh të dobishme se si t'i jepet fund seksizmit. Të qasshme në shumë gjuhë, burimet e disponueshme përfshijnë informacione për të kuptuarit e seksizmit, video, statistika, shembuj dhe rekomandime. Ai përfshin gjithashtu një kuiz interaktiv për të testuar njohuritë e përdoruesve dhe perceptimet personale rreth seksizmit.

<https://www.coe.int/en/web/human-rights-channel/stop-sexism>

Global

Shumë shembuj podcasting për të promovuar pjesëmarrjen politike të grave dhe për të reduktuar seksizmin ekzistojnë në pjesë të tjera të botës, për shembull “No Second Chances” kanadeze⁵⁵ podcasti ndjek udhëtimet politike të 12 grave ministre dhe i ndihmon dëgjuesit të kuptojnë se si gjinia luajti një rol si në pikat e ulëta ashtu edhe në ato të larta të karrierës së tyre. “23%: Bisedat me Gratë në Qeveri” është një podcast që flet me gratë lidere rreth asaj që i motivoi ato të kandidojnë për poste, mësimet që kanë mësuar gjatë rrugës dhe betejat e politikave me të cilat po përballen përpara.⁵⁶

Kanalet institucionale për të luftuar seksizmin brenda qeverisjes lokale

LBGj (2015) dhe LMD (2015) si dhe politikat e tjera kombëtare të listuara në tabelën që paraqet kornizën ligjore dhe të politikave të Kosovës për barazinë gjinore, ofrojnë një kornizë bazë për luftimin e seksizmit në qeverisjen lokale. Zbatimi i kësaj kornize në praktikë është sfidë dhe mundësi e vazhdueshme për rritjen e qeverisjes lokale. Përcaktimi i përgjegjësiave dhe autoriteteve institucionale për të luftuar seksizmin në qeverisjen lokale është thelbësor për zbatimin efektiv. Përgjegjësia mund t’i caktohet një ose më shumë aktorëve institucionalë, përveç masave për partitë politike, të diskutuara më sipër.

Këtu kemi parasysh mënyrat në të cilat proceset dhe institucionet shtetërore mund të përshtaten për të përmirësuar aftësinë e tyre për t’iu përgjigjur dhe parandaluar seksizmin dhe diskriminimin në nivel lokal. Ne fillojmë me kodet e sjelljes dhe udhëzimet etike për autoritetet lokale dhe shqyrtojmë në mënyrë progresive zgjidhjet e mundshme institucionale nga nivelet lokale në rajonale dhe në qendrore. E mbyllim me një përmbledhje të sanksioneve dhe mjeteve juridike të mundshme, dhe një shënim mbi planifikimin e burimeve.

Kodet e sjelljes dhe udhëzimet etike

Kodet e sjelljes të qeverisjes lokale vendosin standarde të qëndrueshme të sjelljes për anëtarët e këshillave lokale në mënyrën se si ata sillen me kolegët e tyre të zgjedhur, me stafin dhe me publikun. Kodet e shkruara të sjelljes ndihmojnë për të siguruar që anëtarët e qeverisjes lokale ndajnë një bazë të përbashkët për sjellje të pranueshme. Ato rrisin besimin e publikut tek institucionet dhe zyrtarët e zgjedhur.

Kodet e këshillave lokale zakonisht përbëjnë një grup rregullash shtesë për të plotësuar legjislacionin ose politikën ekzistuese rajonale ose qendrore. Disa juridiksione (të tilla si Provinca e Ontarios, Kanada⁵⁷) kërkojnë që qeverisjet lokale të krijojnë kode sjelljeje për zyrtarët e zgjedhur lokalë dhe bordet e caktuara. Ata gjithashtu mund t’i mandatojnë këto kode që të përfshijnë çështje specifike, duke përfshirë seksizmin dhe diskriminimin. Kodet e sjelljes të qeverisjes lokale gjithashtu mund të aplikohen sepse çështjet që lidhen me sjelljen e përgjegjshme të zyrtarëve të zgjedhur individual bien jashtë mandateve të zyrove ekzistuese përgjegjëse për mbikëqyrjen e qeverisë. Në mënyrë alternative, ato mund të miratohen si një linjë e parë veprimi në një hierarki më të gjerë të mbikëqyrjes së qeverisë.

Kodet e sjelljes duhet të përfshijnë klauzola për të siguruar pjesëmarrjen e barabartë të grave dhe burrave duke specifikuar parimet udhëzuese dhe praktikrat specifike që përbëjnë sjellje të ndaluara seksiste dhe diskriminuese. Këto duhet të përfshijnë ngacmimin seksual jo-penal, frikësimin, ngacmimin (duke përfshirë ngacmimin kibernetik dhe ngacmimin social), gjuhën e urrejtjes dhe sjelljet mosrespektuese. Përfshirja e këtyre sjelljeve në kodet e sjelljes është thelbësore sepse ato ofrojnë një bazë për të sanksionuar autorët e veprës dhe rritin ndërgjegjësimin e publikut dhe unitetin shumëpartiak mbi këtë temë.

Kodet e sjelljes mund të përmbajnë gjithashtu rregulla pas konstatimit të sjelljes së keqe. Kodet mund të përfshijnë rregulla në lidhje me zbatimin, ose mund t'i referohen politikave të tjera qeverisëse. Në disa raste, kodet e sjelljes mund të plotësohen me akte nënligjore që vendosin pozita të zyrtarëve të llogaridhënies në nivel lokal për të trajtuar ankesat dhe zbatimin. Ankesat për shkelje të kodeve të sjelljes mund të bëhen nga anëtarët e publikut, stafi si dhe anëtarë të tjerë të këshillit lokal. Kodet e sjelljes mund të akomodojnë ankesa formale dhe joformale.

SHEMBUJ

TË KODEVE TË SJELLJES DHE UDHËZIMEVE ETIKE

Evropë

Karta Evropiane për Barazinë e Grave dhe Burrave në Jetën Lokale vendos një zotim zyrtar nga qeveritë lokale dhe rajonale për të përdorur kompetencat dhe partneritetet e tyre për të arritur barazi më të madhe për njerëzit e tyre. Për të ndihmuar në zbatimin e këtyre angazhimeve, çdo autoritet nënshkruar merr përsipër të hartojë një Plan Veprimi për Barazinë, i cili përcakton prioritetet, veprimet dhe burimet e tij dhe merr përsipër të angazhohet me të gjitha institucionet dhe organizatat në territorin e tij, për të promovuar arritjen e barazisë reale në praktikë. Shih: https://www.ccre.org/docs/charte_egalite_en.pdf

Kanadë

Qeveritë provinciale ofrojnë burime të ndryshme për të ndihmuar qeverisjen lokale që të zhvillojnë kodet e tyre të sjelljes. Këto përfshijnë dokumente model dhe udhëzues shoqëruar, raporte mbi praktikrat më të mira në të gjithë provincën ose midis provincave të tjera dhe lidhje me materiale të tjera të dobishme.

Kodi model i sjelljes: https://irp-cdn.multiscreensite.com/be9aba85/files/uploaded/MODEL_CODE_OF_CONDUCT_Aug2018_FINAL.pdf

Udhëzues shoqëruar për zhvillimin e kodit të sjelljes: https://irp-cdn.multiscreensite.com/be9aba85/files/uploaded/Companion_Guide_Aug2018_FINAL.pdf

Burimet e etikës së qeverisjes lokale: <https://www2.gov.bc.ca/gov/content/governments/local-governments/governance-powers/conduct-of-locally-elected-officials/responsible-conduct>

Kanadë

Në vitin 1995, Qeveria e Kanadasë u zotua të përdorte Analizën me bazë Gjinore Plus (GBA+) për të avancuar barazinë gjinore në Kanada, si pjesë e ratifikimit të Platformës së Pekinit. GBA+ është proces analitik që ofron metodë rigoroze për vlerësimin e pabarazive sistematike, si dhe një mjet për të vlerësuar se si grupe të ndryshme grash, burrash dhe njerëz të ndryshëm gjinorë mund të përjetojnë politika, programe dhe iniciativa. “Plus” në GBA+ tregon se GBA+ nuk ka të bëjë vetëm me dallimet midis (sekseve) biologjike dhe (gjinive) socio-kulturore. Të gjithë shërbyesve publikë federalë u kërkohet të përfshijnë GBA+ në punën e tyre duke bërë disa pyetje themelore dhe duke sfiduar supozimet personale rreth grupeve të ndryshme të grave, burrave dhe njerëzve të ndryshëm gjinorë. Nëpërmjet përdorimit sistematik të GBA+, zyrtarët federalë janë në gjendje të përmirësojnë punën e tyre, duke u siguruar që ajo të përfshijë perspektiva të ndryshme.

<https://women-gender-equality.canada.ca/en/gender-based-analysis-plus.html>

Gjeorgji

Në vitin 2017, Qeveria e Gjeorgjisë miratoi rregullat e përgjithshme të etikës dhe sjelljes në një institucion publik, sipas të cilave nëpunësi publik duhet të shmangë kryerjen e çdo forme diskriminimi, si dhe të përmbahet nga përdorimi i gjuhës së urrejtjes në publik dhe/ose të bëjë komente diskriminuese. Për më tepër, rregullat parashikojnë ndalimin e ngacmimeve seksuale dhe garantimin e barazisë, nëpërmjet krijimit të mundësive të barabarta dhe shmangies nga stereotipet.⁵⁸ Një nga mjetet ku një person mund të raportojë për shkeljen e normave etike është përmes portalit online Mkhleba.gov.ge i drejtuar nga Byroja e Shërbimit Civil të Gjeorgjisë. Një numër komunash gjeorgjiane, si Baghdati dhe Vani, kanë miratuar kode sjelljeje për shërbyesit civilë që i bëjnë jehonë rregullave të lartpërmendura, duke përfshirë barazinë dhe mosdiskriminimin dhe ndalimin e ngacmimit seksual.⁵⁹

Zyrtarët e llogaridhënies dhe bordet e standardeve të etikës

Zbatimi i kodeve të sjelljes mund të mbikëqyret nga zyrtarët e llogaridhënies ose bordet e standardeve të etikës. Këta zyrtarë duhet të sigurojnë që të gjitha pjesët e kodeve të sjelljes janë të mbrojtura në mënyrë të barabartë, gjë që mund të kërkojnë trajnime plotësuese në lidhje me dispozitat gjinore në rastet kur këto janë futur rishtazi.

Në nivel global, ka lloje të ndryshme të roleve të zyrtarëve të llogaridhënies që mund të zbatojnë dispozitat gjinore në nivel lokal. Këto zakonisht përcaktohen sipas akteve nënligjore lokale dhe mund të përfshijnë.⁶⁰

- një Avokat të Popullit komunal. Funkzioni i Avokatit të Popullit komunal është të hetojë, në mënyrë të pavarur, vendimet dhe rekomandimet e marra dhe aktet e administratës së komunës, bordeve lokale dhe korporatave të caktuara komunale. Avokati i Popullit komunal është zyrë e veçantë nga Avokati i Popullit qendror ose rajonal, i cili gjithashtu mund të ketë rol në lidhje me qeverisjen lokale;
- një hetues takimesh të mbyllura. Qeverisja lokale (komunë ose tjetër) mund të caktojë një hetues për të hetuar, në mënyrë të pavarur, ankesat për mbledhjet e mbyllura. Nëse qeverisja lokale nuk cakton një hetues, Avokati i Popullit në nivelin e juridiksionit të ardhshëm pritet të shërbejë në atë rol;
- një Komisioner për integritetin. Komisionerët e integritetit raportojnë në këshillat lokale. Roli i tyre është të zbatojnë në mënyrë të pavarur kodin e sjelljes dhe procedurat, rregullat dhe politikat shoqëruese që rregullojnë sjelljen etike të anëtarëve të qeverisjes lokale. Ata mund të lëshojnë raporte periodike të vëzhguesve ose të hetojnë ankesa specifike. Nëse hetimi i një Komisioneri për një ankesë etike konstaton shkelje të kodit të sjelljes, këshilli lokal mund të vendosë një dënim sipas gjykimit të tij.

Krahasuar me krijimin e një roli individual për të mbikëqyrur etikën, shumë vende krijojnë Panele ose Borde të Standardeve të Qeverisjes Lokale për të administruar drejtësinë dhe për të zgjidhur ankesat relativisht shpejt dhe për t'i ofruar sektorit të qeverisjes lokale udhëzime dhe standarde për standardet e pranueshme të sjelljes.⁶¹ Sipas këtij modeli, këshillat lokale vendosin të zgjedhin një bord të pavarur standardesh në baza periodike (vjetore ose të tjera) që përbën përfaqësimin politik si dhe diversitetin lokal (gjinia, raca, feja, etj.).

Bordet e standardeve kanë autoritetin për të marrë vendime detyruese për të zgjidhur pretendimet për shkelje të vogla dhe për të trajtuar ankesat për anëtarët e këshillit që pretendohet se kanë kryer shkelje të një ose më shumë dispozitave të kodit të tyre të sjelljes. Për të qenë efektive, ato duhet të vendosin procedura të qarta për paraqitjen e ankesave, si për aktorët e brendshëm ashtu edhe për ata të jashtëm. Bordet e standardeve mund të kenë autoritetin për të aplikuar sanksione dhe për të pezulluar përkohësisht ose përgjithmonë anëtarët e këshillit që shpallen fajtorë për ngacmime seksuale jo-penale dhe sjellje të tjera të ndaluara. Ankesat në bordet lokale të standardeve mund t'u bëhen autoriteteve më të larta, siç është Avokati i Popullit.

SHEMBUJ

TË ZYRTARËVE TË LLOGARIDHËNIES DHE BORDEVE TË ETIKËS

Kosovë*

Çdo komunë dhe ministri ka një zyrtar të emëruar për barazi gjinore, rolet dhe përgjegjësitë e të cilit përfshijnë sigurimin e zbatimit të LBGJ-së dhe në këtë mënyrë garantimin e eliminimit të seksizmit dhe diskriminimit me bazë gjinore në nivelin e qeverisjes qendrore dhe lokale..

Gjeorgji

Karta Gjeorgjiane e Etikës Gazetareske është një organ i pavarur vetërregullues, i cili ndër të tjera funksionon, studion faktet e shkeljes së standardeve profesionale nga gazetarët, si dhe angazhohet në aktivitete edukative për rritjen e profesionalizmit të gazetarëve.⁶² 11 dispozitat e parashikuara në statutin e saj janë në përputhje me standardet ndërkombëtare të gazetarisë dhe përcaktojnë parimet kryesore profesionale të të gjithë anëtarëve të Kartës. Neni 7 i referohet në mënyrë specifike mosdiskriminimit duke potencuar se gazetarët “i bëjnë të gjitha përpjekjet për të shmangur diskriminimin e çdo personi sipas racës, gjinisë, orientimit seksual, gjuhës, besimit fetar, politik dhe opinioneve të tjera, prejardhjes kombëtare apo sociale apo çdo tipari tjetër”.

Në vitin 2017, Karta miratoi Udhëzimet për Mbulimin e Çështjeve Gjinore.⁶³ Nëpërmjet udhëzimeve, Karta nënvizon rolin jetik të medias në formësimin dhe forcimin e roleve dhe stereotipeve gjinore, si dhe në zbutjen e praktikave të tilla. Prandaj, udhëzimet bazohen në disa parime thelbësore, si çrrënjësja e stereotipeve dhe roleve gjinore me rrënjë të forta, trajtimi dhe reagimi ndaj përdorimit të gjuhës seksiste, si dhe sigurimi i ekuilibrit gjinor në punën e tyre. Sipas udhëzimeve, theks i veçantë duhet t’i kushtohet transmetimit dhe mbulimit të çështjeve gjinore dhe zhvillimeve përkatëse ligjore dhe politike, identifikimit të përdorimit të stereotipeve gjinore nga figurat publike dhe politikanët, dhunës ndaj grave, ngacmimit seksual, si dhe përfaqësimit të grave në zgjedhje.

Austri

Në vitin 2011 u krijua një Bord Këshillues kundër Seksizmit për Këshillin Austriak të Reklamimit, duke përfshirë ekspertë të kualifikuar gjinor, me qëllim që të kundërshtohet reklamimi diskriminues gjinor dhe të rritet ndërgjegjësimi i industrisë së reklamave për një portretizim jodiskriminues të sekseve.

Nga 278 ankesa të pranuar në vitin 2012, më shumë se gjysma kishin të bënin me “reklama diskriminuese gjinore” (53.41%). Bordi Këshillues kundër Seksizmit i shqyrtoi këto ankesa dhe i dha Këshillit mendimin e tij. Në 13 raste (7.39%) Këshilli bëri thirrje për ndërprerje të menjëhershme të fushatës. Modele të ngjashme mund të aplikohen edhe për qeverisjen lokale.

Kanadë

Komisioneri i Integritetit për qytetin e Vaughn, Ontario paraqiti një Raport Hetimi të Ankesave të Kodit të Sjelljes në këshillin e qytetit pas marrjes së një ankese me pretendime për sulme seksuale, ngacmime dhe hakmarrje nga një nënkryetar komune dhe një këshilltar (2017). Duke iu referuar dispozitave të kodit komunal të sjelljes që mbrojnë nga ngacmimet seksuale, raporti dokumentoi hetimin dhe

rekomandoi sanksione (tërheqje e vërejtjes dhe pezullim të rinumërimit për 90 ditë), veprime korigjuese (kërkim-falje për ankuesin dhe qytetin) dhe pezullimin ose largimin e disa kompetencave procedurale. Në fund, nënkryetari i komunës dhe këshilltari dhanë dorëheqjen.⁶⁴

Roli i asociacioneve të autoriteteve lokale dhe rajonale

Asociacionet e autoriteteve lokale dhe rajonale japin zë për nevojat e qeverisjes lokale në nivel kombëtar ose rajonal dhe promovojnë nevojat lokale. Këto asociacione mund të luajnë rol të rëndësishëm në reagimin ndaj seksizmit dhe ngacmimeve në qeverisjen lokale në disa mënyra. Ata mund të mbledhin të dhëna të përshtatshme, të monitorojnë progresin, të rrisin ndërgjegjësimin, të avokojnë për përmirësime, të edukojnë këshillat lokale për zgjidhjet në nivel këshillash dhe të vendosin standarde për anëtarët e tyre. Asociacionet e autoriteteve lokale dhe rajonale mund të kërkojnë mbështetje për ndërtimin e kapaciteteve drejtpërdrejt për të arritur disa nga këto synime.

SHEMBUJ

TË FORCIMIT TË PËRGJIGJEVE TË ASOCIACIONEVE TË QEVERISJES LOKALE NDAJ SEKSIZMIT

Bolivi

Asociacioni i Këshilltarëve Lokalë dhe Kryetarëve të Komunave të Bolivisë (ACOBOL) mbledhi të dhëna dhe dëshmi të viktimave të dhunës ndaj grave në politikë midis viteve 2004 dhe 2012, duke përfshirë më shumë se 4000 ankesa për ngacmime prej grave pjesëmarrëse në politikë, të marra nga policia boliviane. Bazuar në këtë, ligji 243 u miratua për "krijimin e mekanizmave për të parandaluar, ndjekur dhe sanksionuar rastet e ngacmimit politik dhe/ose dhunës ndaj grave, për të garantuar të drejtat e tyre politike".⁶⁵

Australi

Menaxherët e Qeverisjes Lokale Australi, Queensland (LGMA Queensland, themeluar në 1957) mbështet avokimin e qeverisjes lokale, mësimin bashkëpunues dhe zhvillimin profesional. LGMA ofron një kornizë të thelluar për veprim për të promovuar balancën gjinore në menaxhmentin e lartë në qeverisjen lokale. Korniza është një dokument udhëzues i brendshëm që përshkruan vizionin, prioritetet strategjike dhe mekanizmat për të ndihmuar në integrimin e ndërgjegjësimit gjinor nëpërmjet kulturave organizative dhe menaxhimit të qeverisjes lokale, si dhe brenda vetë LGMA-së. Ajo përfshin udhëzime për zbatimin, monitorimin, raportimin dhe shqyrtimin. https://www.lgprofessionalswa.org.au/Documents/Gender%20Balance%20Framework/LGMA%20Gender%20Balance%20Framework_Nov2015_B.pdf

Roli i Zyrës Kombëtare të Avokatit të Popullit

Institucioni i Avokatit të Popullit në Kosovë* është institucion i pavarur, rolet dhe kompetencat e të cilit janë të përcaktuara në Kushtetutë dhe në Ligjin për Avokatin e Popullit dhe kanë të bëjnë me “monitorimin dhe mbrojtjen e të drejtave dhe lirive të njeriut të personave juridikë dhe fizikë nga veprimet apo mosveprimet e paligjshme dhe të parregullta të autoriteteve publike”.⁶⁶ Avokati i Popullit ka kompetencë të hetojë, në bazë të ankesave të parashtruara ose me iniciativën e vet, nëse konstatimet sugjerojnë se autoritetet kanë shkelur të drejtat dhe liritë e njeriut të përcaktuara me Kushtetutë, ligjet dhe aktet e tjera, si dhe instrumentet ndërkombëtare për të drejtat e njeriut.⁶⁷ Këtu përfshihen edhe rastet e mosdiskriminimit dhe barazisë gjinore.

Në ditën e kësaj, zyra e Avokatit të Popullit është në gjendje të mirë për t’u angazhuar në veprime mbështetëse për t’i dhënë fund seksizmit dhe ngacmimit në qeverisjen lokale përmes një sërë veprimesh. Konkretisht, Avokati i Popullit kryen hetime, jep rekomandime, publikon raporte si dhe avokon për të drejtat dhe liritë e njeriut. Është mekanizëm barazie për promovimin, monitorimin dhe mbështetjen e trajtimit të barabartë pa diskriminim mbi bazat e mbrojtura nga LBGj dhe LMD.⁶⁸ Zyra e Avokatit të Popullit është gjithashtu e mandatuar të punojë me shoqërinë civile drejt këtyre qëllimeve, duke përfshirë mbështetjen e punës së mbrojtësve të të drejtave të njeriut dhe bashkëpunimin me shoqërinë civile në aktivitetet e ndërgjegjësimit. Avokati kombëtar i Popullit ka zyra rajonale me kompetenca të ngjashme.

SHËMBUJ

TË VEPRIMEVE TË AVOKATIT TË POPULLIT PËR TË NDALUAR SEKSIZMIN DHE NGACMIMIN SEKSUAL

Kosovë*

Në vitin 2019, Institucioni i Avokatit të Popullit ka pranuar 129 ankesa të qytetarëve të cilët kanë raportuar raste të diskriminimit dhe 100 prej tyre janë nisur në procedurë ligjore. Në të njëjtin vit, ky institucion ka pranuar 65 ankesa në bazë gjinore që kanë çuar në procedim gjyqësor 39 lëndë.

Në vitin 2020, Institucioni i Avokatit të Popullit ka pranuar 145 ankesa të qytetarëve të cilët kanë raportuar raste të diskriminimit dhe 107 prej tyre janë nisur në procedurë ligjore. Në të njëjtin vit, ky institucion ka pranuar 43 ankesa në bazë gjinore që kanë çuar në procedim gjyqësor 30 lëndë.⁶⁹

Në raportin e tij vjetor të vitit 2019, u tha se rastet e diskriminimit me bazë gjinore raportoheshin rrallë për shkak të mungesës së njohurive se çfarë përbën kjo dhe mungesës së praktikës gjyqësore në këtë fushë.⁷⁰

Një shembull tjetër i përdorimit të rolit të këtij institucioni në promovimin e barazisë gjinore, ndodhi në vitin 2019, gjatë të cilit Institucioni i Avokatit të Popullit lëshoi një deklaratë duke u kërkuar partive politike që konkurrojnë për zgjedhjet e përgjithshme të vitit 2019 t’i përmbahen LBGj-së duke u siguruar që 50% e listave të partive të tyre të ishin gra përfaqësuese.

Kroaci

Kroacia ka një Avokate të Popullit të dedikuar për Barazinë Gjinore, e cila vepron në mënyrë të pavarur, monitoron zbatimin e Ligjit për Barazinë Gjinore dhe rregulloreve të tjera për barazinë gjinore dhe raporton në parlamentin kroat të paktën një herë në vit. Një nismë e kësaj zyre ishte puna me radio-televizionin kroat (HRT). Qendra e trajnimit të HRT-së, në bashkëpunim me Zyrën e Avokates së Popullit për Barazi Gjinore, aplikoi programe trajnimi për redaktorët dhe gazetarët mbi eliminimin e stereotipeve dhe përmbajtjes që i prezanton burrat dhe gratë në një mënyrë seksiste, fyese ose degraduese në media.

Sanksionet, zbatimi dhe mjetet juridike

Në nivel global, duhet të merren parasysh disa parime gjatë zhvillimit të sanksioneve të përshtatshme dhe proceseve të apelimit. Sanksionet për shkeljet e sjelljeve të ndaluara duhet të jenë në përpjesëtim me ashpërsinë e shkeljes, deri në pezullimin e kryetarëve të komunave dhe anëtarëve të këshillave. Shkelje më të vogla mund të sanksionohen me masa të tilla si kërkim-falje publike, censurë publike, gjoba ose trajnime ose shërbime të nevojshme. Që sanksionet të jenë efektive, duhet të ketë një grup të qartë udhëzimesh për sjelljen e duhur dhe identifikimin e sjelljeve specifike të përcaktuara si seksiste. Këto mund të përcaktohen në rregulloret e qeverisjes lokale ose kodin e brendshëm të sjelljes. Sanksionet duhet të bien dakord reciprokisht nga nënshkruesit e kodit të sjelljes. Institucionet e duhura duhet të përfshihen gjithashtu në sigurimin e zbatimit, duke përfshirë zyrën e Avokatit të Popullit dhe/ose bordet lokale të etikës ose zyrtarët e llogaridhënies aty ku ekzistojnë.

Përveç ndonjë sanksioni të vendosur kundër autorit të veprës, në çdo territor të caktuar infrastruktura e llogaridhënies në nivel lokal ose qendror (p.sh. zyra e Avokatit të Popullit ose një bord lokal i etikës) mund të ofrojë një zgjidhje ose kompensim për personin e synuar. Përdorimi mund të jetë në formën e kompensimit financiar si dëmshpërblim i përgjithshëm për humbjen e së drejtës për të qenë i lirë nga diskriminimi dhe cenimi i dinjitetit personal. Mund të përfshijë gjithashtu dëme të veçanta për të kompensuar objektivin e sjelljes seksiste për para, mundësi ose humbje të tjera që ndodhën për shkak të sjelljes diskriminuese ose ngacmuese.

Mjetet juridike jo-financiare janë gjithashtu opsione për viktimat e diskriminimit seksist. Këto mund t'i përfitojë individit përmes veprimeve të tilla si mbrojtja kundër veprimeve të mëtejshme nga autori i veprës dhe kërkim-falja publike. Mund të përfshijë gjithashtu mjete juridike për interesin publik, të cilat janë krijuar për të pasur ndikim në komunitetin më të gjerë, duke përfshirë njerëz të tjerë që mund të jenë prekur nga diskriminimi. Këto mjete mund të rrisin ndërgjegjësimin ose të edukojnë për këtë çështje në mënyrë që të promovojnë të kuptuarit më të mirë të problemit të seksizmit dhe diskriminimit dhe ta parandalojnë atë që të ndodhë në të ardhmen. Shembuj të mjeteve juridike të interesit publik për sjelljen seksiste në qeverisjen lokale përfshijnë ndryshimin e politikës së brendshme për të siguruar mbrojtje më të mirë, zhvillimin/përmirësimin e procedurave të brendshme të ankesave për të drejtat e njeriut, aplikimin e programeve arsimore ose postimin publik të kodeve të etikës në zyrat e qeverisjes lokale.

Në Kosovë*, korniza për përdorim në rastet e seksizmit dhe diskriminimit është përcaktuar në LBGj dhe LMD dhe përfshin sa vijon:

Një person që mendon se është trajtuar në mënyrë të padrejtë, të pabarabartë ose diskriminuese, mund të paraqesë ankesë në Institucionin e Avokatit të Popullit dhe/ose të paraqesë një kërkesë në gjykata. LMD-ja parasheh kthimin e barrës së provës në rastet e diskriminimit. Më tej, LBGj-ja përfshin sanksione në formën e gjobave për të drejtën e shkelur. Në rast se dikush shpallet fajtor për ngacmim seksual, ngacmim ose shkelje të së drejtës për barazi gjinore, personi kërkohet të paguajë gjobë prej 500 deri në 700 euro. Kushdo që shkel të drejtën për trajtim të barabartë duhet të paguajë gjobë prej 700 deri në 900 euro. I takon gjykatës të vendosë për procedurën e shkeljes dhe të vendosë sanksione. Ngjashëm - por pak më e përgjithshme dhe e paqartë - LMD-ja, përcakton një listë të gjobave në nenin 23. Ky ligj ofron gjithashtu opsione të ndryshme korrigjuese që gjyqtarët mund të zgjedhin t'i vendosin kur konstatohet diskriminimi. Kjo përfshin:

- Ndalimin e ushtrimit të aktiviteteve që cenojnë të drejtën e aplikantit, ose të detyrojnë eliminimin e të gjitha veprimeve diskriminuese;
- Kompensimi i dëmit material ose jo-material;
- Urdhërimi i masave të përkohshme në përputhje me Ligjin për Procedurën Kontestimore (nëse konsiderohet e nevojshme për të eliminuar rrezikun e dëmeve të riparueshme, veçanërisht për shkelje të rënda të së drejtës për trajtim të barabartë, ose me qëllim të parandalimit të dhunës);
- Urdhërimi i një afat më të shkurtër të përmbarimit sesa është përcaktuar në Ligjin për Procedurën Përmbarimore; ose
- Publikimi i vendimit në media.

Së fundi, Kodi Penal i Kosovës* përfshin ngacmimin seksual si vepër, i cili i dënon autorët e veprës me gjobë ose me burgim deri në tre vjet.⁷¹

Mjetet juridike për individët e shënjestruar nga sjellja seksiste ndryshojnë nga masat e thjeshta korrigjuese në drejtësi penale, në varësi të ashpërsisë së problemit. Ky udhëzues nuk diskuton shkeljet penale.

SHEMBULL

I PROCEDURAVE TRANSPARENTE PËR ZBATIMIN E KODIT TË SJELLJES

Kanadë

Procedurat transparente dhe të qasshme të ankesave ndihmojnë në zbatimin efektiv të kodeve të sjelljes. Qyteti i Barrie vendosi procedura të qarta për paraqitjen e ankesave për shkelje të kodeve të sjelljes dhe i publikon ato në uebsajtin e tyre, të përmbledhura si më poshtë:

Ankesa joformale

Çdo individ që ka identifikuar ose dëshmuar sjellje ose aktivitete nga një anëtar që duket se është në kundërshtim me Kodin, mund të trajtojë shqetësimet e tij/saj në mënyrën e mëposhtme:

- Këshilloni anëtarin që sjellja ose aktiviteti i tyre bie ndesh me Kodin;
- Inkurajoni anëtarin të ndalojë sjelljen ose aktivitetin e ndaluar;
- Nëse është e aplikueshme, konfirmoni anëtarit kënaqshmërinë ose pakënaqshmërinë tuaj me përgjigjen e tij/saj ndaj shqetësimit të identifikuar;
- Mbani regjistër me shkrim të incidenteve duke përfshirë datat, oraret, vendndodhjet, personat e tjerë të pranishëm dhe çdo informacion tjetër përkatës, duke përfshirë hapat e ndërmarrë për të zgjidhur çështjen;
- Nëse nuk është i kënaqur me përgjigjen e marrë nëpërmjet procesit joformal, individi mund të vazhdojë me ankesë formale nëpërmjet Komisionerit të Integritetit.

Ankesat formale

Çdo individ që ka identifikuar ose dëshmuar sjellje ose aktivitet nga një anëtar që duket se është në kundërshtim me Kodin, mund të adresojë shqetësimet e tij/saj nëpërmjet procesit formal të ankesës:

- Të gjitha ankesat formale duhet të bëhen duke përdorur Formularin e Ankesave të Qytetit/Betimin.
- Ankesa duhet të përfshijë një shpjegim se përse çështja e ngritur mund të jetë në kundërshtim me Kodin dhe çdo provë në mbështetje të pretendimit duhet të përfshihet në Formularin e Ankesës/Betimin; Ankesat duhet të përfshijnë informacione për dëshmitarët, si dhe detaje specifike të çështjes dhe të depozitohen në Komisionerin e Integritetit.

Komisioneri i Integritetit do të përcaktojë nëse çështja është ankesë në lidhje me mospërputhje me Kodin dhe/ose shkelje të kodeve të tjera duke përfshirë një çështje penale ose shkelje të kodeve për diskriminimin ose ngacmimin.

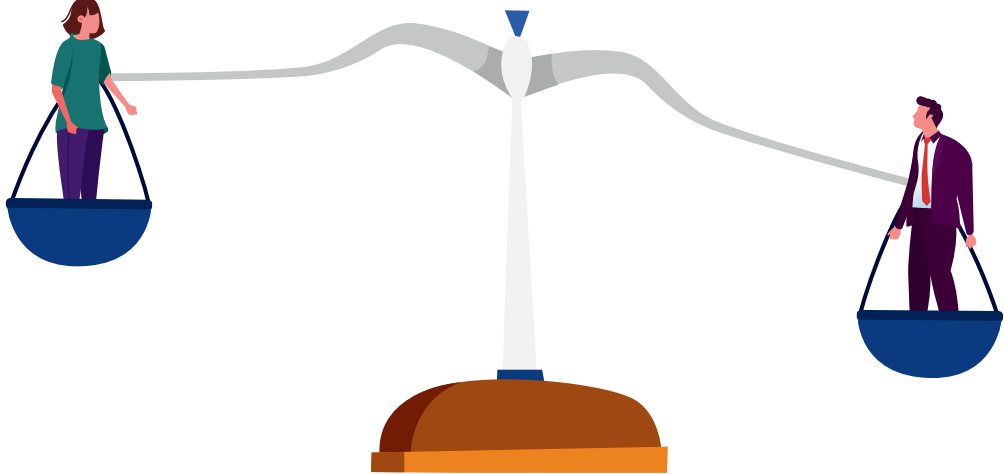
Shih: <https://www.barrie.ca/City%20Hall/MayorCouncil/Documents/Code%20of%20Conduct%20Complaint%20Procedure%20-%202008%202019.pdf>

Sigurimi i burimeve adekuate

Për të ofruar mjete juridike efektive si dhe për të avancuar masat e tjera të sugjeruara në këtë udhëzues, qeverisjet lokale duhet të sigurojnë financimin e duhur për të mbështetur masat e përshkruara më sipër. Përgjigjet e forta institucionale ndaj seksizmit brenda qeverisjes lokale kërkojnë fonde dhe burime njerëzore të dedikuara. Për shembull, plotësimi i personelit në pozitat e llogaridhënies, trajnimi dhe ndërgjegjësimi, proceset për zhvillimin dhe miratimin e kodeve të sjelljes, hetimit dhe raportimit nuk mund të zbatohen në mënyrë adekuate nëse nuk u ndahen burime të mjaftueshme dhe të qëndrueshme.

Në Kosovë*, ka burime të dedikuara për mekanizmat e barazisë gjinore në nivel lokal, sado pak informacion është i disponueshëm në lidhje me ndarjet e fondeve për trajtimin e ankesave të brendshme. Vini re se këto burime nevojiten për masat e brendshme për të luftuar seksizmin në qeverisjen lokale dhe janë të ndara nga burimet e nevojshme për përgjigjet e politikave publike ndaj ngacmimeve dhe dhunës seksuale (d.m.th. financimi për masat mbrojtëse dhe nevojat mjekësore). Buxheti i Përgjegjshëm Gjinor (BPGJ), d.m.th. integrimi i perspektivës gjinore në proceset fiskale, është kërkesë ligjore në Kosovë*.⁷² BPGJ kërkon të sigurohet që shqetësimet e grave dhe burrave të integrohen në procesin e planifikimit, shpërndarjes, monitorimit dhe vlerësimit të buxhetit, duke përfshirë të gjithë sektorët, kategoritë ekonomike dhe linjat buxhetore. Megjithatë, BPGJ nuk është plotësisht e institucionalizuar në Kosovë* dhe shumica e organizatave buxhetore të nivelit lokal dhe qendror nuk e zbatojnë atë.⁷³ BPGJ ka potencialin të përmirësojë barazinë gjinore, të luftojë seksizmin dhe në përgjithësi të sigurojë përdorim më transparent, efikas dhe efektiv të fondeve, nëse zbatohet në mënyrë korrekte.

Promovimi i barazisë gjinore në qeverisjen lokale përmes masave konkrete

Strategjitë specifike për luftimin e seksizmit në qeverisjen lokale që janë sugjeruar më sipër do të kenë sukses vetëm nëse shoqërohen me përpjekje për të adresuar shkaqet rrënjësore të seksizmit duke promovuar barazi më të madhe gjinore në qeverisjen lokale. Ky seksion i fundit ofron përmbledhje të shkurtër të disa masave kyçe për promovimin e barazisë gjinore në qeverisjen lokale.

Miratimi i masave të posaçme të përkohshme (MPP) për qeverisjen lokale

Masat e posaçme të përkohshme (MPP) “kanë për qëllim përsheptimin e përmirësimit të pozitës së grave me synimin për arritjen e barazisë thelbësore me burrat dhe për të realizuar ndryshimet strukturore, sociale dhe kulturore të nevojshme për të korigjuar format dhe efektet e diskriminimit të kaluara dhe aktuale ndaj grave, si dhe t’u japë atyre kompensim për pabarazitë dhe dëmet e pësuar.”⁷⁴

Kuotat gjinore (forma më e njohur e MPP-së) janë dëshmuar efektive në rritjen e përfaqësimit të grave në organet e zgjedhura, në mbarë botën. Kuotat gjinore mund të jenë ose të ligjshme ose vullnetare. Ekzistojnë dy forma të kuotave të ligjshme: kuotat e kandidatëve dhe vendet e rezervuara. Siç nënkupton edhe emri, kuotat e kandidatëve garantojnë një ekuilibër më të barabartë gjinor midis kandidatëve, por nuk sigurojnë që objektivi të arrihet. Kuotat e vendeve të rezervuara lënë mënjanë një pjesë të caktuar të vendeve për gjininë e nënpërfaqësuar, duke garantuar kështu një nivel minimal përfaqësimi. Kosova* ka aplikuar kuota gjinore që nga fillimi i zgjedhjeve të përgjithshme dhe lokale të organizuara vetë.

Në këtë periudhë u vendosën dy lloje kuotash; gjatë viteve 2001 dhe 2004, 33% e 67% kandidatëve të parë në listat e kandidatëve duhej të ishin gra dhe për vitin 2000 dhe vitet në vijim deri në vitin 2015, 30% e numrit të përgjithshëm të kandidatëve të nominuar duhej të ishin gra. Këto kuota ishin të aplikueshme vetëm për zgjedhjet për kuvendin nacional dhe kuvendin komunal.⁷⁵

Aktualisht, Kosova* gjendet në një situatë sfiduese sa i përket zbatimit të kuotave gjinore ligjërisht të kërkuara. Janë dy ligje që përmendin kuotat gjinore për përfaqësimin qendror dhe komunal, por këto nuk janë harmonizuar deri më sot. Nga njëra anë është Ligji për Zgjedhjet e Përgjithshme që kërkon që listat e partive të përbëhen nga të paktën 30% meshkuj dhe femra përkatësisht, dhe të paktën 30% e anëtarëve të parlamentit të jenë të gjinisë së nënpërfaqësuar. Ngjashëm, Ligji për Zgjedhjet Lokale kërkon që listat e kandidatëve të përfshijnë të paktën 30% të gjinisë së nënpërfaqësuar. Gjithashtu, Komisioni Qendror i Zgjedhjeve duhet të sigurojë që këto lista të zbatojnë kuotën për marrjen e certifikimit. Nga ana tjetër, Ligji për Barazinë Gjinore (LBGj) përcakton një kuotë gjinore prej 50% në të gjitha institucionet legjislative, ekzekutive dhe publike. Deri më sot, vetëm kuota prej 30% është zbatuar pavarësisht përpjekjeve të grupeve të ndryshme lobuese për ta ndryshuar këtë.

Megjithatë, kërkesa prej 30% ka qenë e suksesshme për të siguruar që gratë të përfaqësoheshin në nivel qendror dhe lokal, duke ndryshuar fytyrën e politikës pozitivisht. Rezultatet pozitive ishin veçanërisht të dukshme gjatë zgjedhjeve të fundit të përgjithshme që u mbajtën në shkurt të vitit 2021 ku nga 120 mandate të Kuvendit, 43 mandate u fituan nga gratë. Për më tepër, 34 nga këto 43 gra të zgjedhura fituan vendet e tyre pa pasur nevojë për kuotë. Ky është përmirësim i madh nga zgjedhjet lokale 2017, kur nga numri i përgjithshëm i grave që kandiduan për zgjedhje, vetëm 15% u zgjodhën si deputete, nga të cilat vetëm 5.67% janë zgjedhur pa kuotë.⁷⁶

Kuotat janë vetëm një lloj MPP-je që mund të miratohet për të rritur përfaqësimin e grave. Qasje të tjera përfshijnë:

- media speciale dhe fushata avokuese;
- programe të zhvillimit të kapaciteteve për gratë candidate dhe zyrtarë të zgjedhur;
- mbështetje për financimin e fushatës për gratë që konkurrojnë për poste;
- kuotat vullnetare të partive.

Reforma dhe politika të tjera strukturore

Krahas ndryshimeve legjislative në ligjet dhe sistemet zgjedhore, ka shumë iniciativa që mund të merren në nivel lokal për të rritur barazinë gjinore dhe në përputhje me rrethanat, për të luftuar seksizmin. Këto përfshijnë masat e marra drejtpërdrejt nga qeverisjet lokale si dhe masat nga organet kombëtare ose rajonale për të qeverisur autoritetet lokale, të tilla si:

Aplikimi i limiteve të mandatit. Limitet e mandatit për këshilltarët promovojnë qarkullimin dhe hapin hapësirë të re për gratë për të konkurruar. Propozimet e limiteve të mandatit mund të zbatohen me kohë të konsiderueshme, për të lejuar anëtarët në detyrë të arrijnë qëllimet e tyre të politikave.

Promovimi i hapësirave të punës të barabarta gjinore për kryetarët e komunave dhe këshilltarët lokalë. Kjo mund të përfshijë fillimin e programeve të pushimit prindëror, sigurimin e kujdesit për fëmijët ose mbulimin e kostove të kujdesit për fëmijët për këshilltarët lokalë, lejimin e pjesëmarrjes në distancë të mbledhjeve dhe përmirësimin e përdorimit të teknologjisë në akomodimin në vendin e punës dhe shqyrtimin e orarit të takimeve (shmangia e takimeve në mbrëmje) në mënyrë që t'u mundësohet anëtarëve me detyra ndaj kujdesit familjar të marrin pjesë.

Miratimi i politikave për barazinë gjinore në rolet drejtuese. Këshillat lokalë dhe komunat mund të përshtatin politika për të promovuar barazinë gjinore përmes aktiviteteve të ndryshme, duke përfshirë sigurimin e ekuilibrit në çdo komision dhe përfaqësimin e barabartë në rolet udhëheqëse.

Rekrutimi proaktiv. Autoritetet lokale duhet të promovojnë publikisht rekrutimin e balancuar gjinor përpara periudhave zgjedhore, për të inkurajuar përfaqësim të barabartë. Kjo mund të përfshijë sesione të synuara për rritjen e ndërgjegjësimit dhe informimit.

Pika fokale gjinore. Identifikimi i një pike të fokusit gjinor ose komitetit të diversitetit brenda qeverisjes lokale mund të jetë një mekanizëm për të çuar përpara monitorimin dhe nismat e reja.

Për shembull, LBGj-ja përcakton detyrime të qarta për të gjitha ministrinë dhe komunat për të emëruar zyrtarë për barazi gjinore. Detyrat dhe përgjegjësitë e tyre përfshijnë: koordinimin e zbatimit të këtij ligji dhe të Programit të Kosovës për Barazi Gjinore, përfshirjen e integritit dhe buxhetimit gjinor në hartimin dhe zbatimin e politikave, bashkëpunimin me Agjencinë për Barazi Gjinore dhe akterët e tjerë relevant në fushën e barazisë gjinore, përgatitjen e raporteve vjetore për zbatimin e Programit të Kosovës për Barazi Gjinore dhe raporte të tjera që i dorëzohen Agjencisë dhe zbatimin e masave të tjera të parapara nga LBGj-ja.⁷⁷ Kjo përfshin masat për mundësi të barabarta dhe përfaqësim. Të gjitha ministrinë dhe komunat në Kosovë* kanë pika fokale gjinore të cilat i nënshtrohen trajnimeve të rregullta të organizuara nga Agjencia për Barazi Gjinore dhe OShCG-ët për çështjet relevante me detyrat dhe obligimet e tyre.

Trajnimi. Aktivitete të rregullta trajnuese për kryetarët e komunave dhe këshilltarët lokalë, online dhe fizikisht, mund të ndihmojnë në përmirësimin e aftësisë për të njohur dhe luftuar seksizmin, si dhe për t'u pajisur më mirë për të zhvilluar një politikë lokale të përgjegjshme që çon përpara barazinë në komunitet dhe në institucion.

Përdorimi i gjuhës gjithëpërfshirëse gjinore në dokumente publike. Bashkimi Evropian e përkufizon gjuhën gjithëpërfshirëse gjinore si "një term i përgjithshëm që mbulon përdorimin e gjuhës jo-seksiste, gjuhës gjithëpërfshirëse ose gjuhës së drejtë gjinore. Qëllimi i gjuhës neutrale ndaj gjinisë është të shmangë zgjedhjet e fjalëve të cilat mund të interpretohen si të

njëanshme, diskriminuese ose poshtëruese duke nënkuptuar se një seks ose gjini sociale është normë. Përdorimi i gjuhës së drejtë dhe gjithëpërfshirëse gjinore gjithashtu ndihmon në reduktimin e stereotipeve gjinore, promovon ndryshimet sociale dhe kontribuon në arritjen e barazisë gjinore.⁷⁸ Parimi i gjuhës gjithëpërfshirëse gjinore duhet të zbatohet në dokumentet publike si dhe në politikat e brendshme dhe komunikimin në të gjitha nivelet e qeverisjes.

Për shembuj të mëtejshëm, referojuni:

Gjinia në qeverisjen lokale: Libër burimor për trajnerët (Programi i Vendbanimeve Njerëzore të Organizatës së Kombeve të Bashkuara, 2008)
https://www.un.org/womenwatch/directory/pdf/Source_BK_9-May.pdf

Manual për Barazinë Gjinore në Nivel Lokal. (OSBE 2015).
<https://www.osce.org/bih/216636>

Konkluzion

Dhënia fund e seksizmit në qeverisjen lokale kërkon përpjekje të përbashkët nga ana e përfaqësuesve të zgjedhur lokal në partneritet me shoqërinë civile, organet e ligjzbatimit dhe autoritetet rajonale dhe qendrore. Duke filluar me të dhëna të besueshme, objektiva të qarta dhe të kuptuar të përbashkët të fushës dhe natyrës së problemit, autoritetet lokale mund të miratojnë një sërë strategjish për të trajtuar ekzistencën e seksizmit dhe për të promovuar barazinë gjinore në politikën lokale.

Autoritetet lokale dhe rajonale mund të demonstrojnë përkushtimin e tyre për t'i dhënë fund seksizmit duke zhvilluar struktura dhe politika adekuate për të luftuar seksizmin dhe për të promovuar barazinë brenda institucioneve të tyre. Shpërndarja e burimeve të mjaftueshme dhe strukturave të personelit të llogaridhënies siguron që këto angazhime të aplikohen dhe zbatohen. Duke iu përkushtuar praktikave transparente dhe duke krijuar kultura institucionale gjithëpërfshirëse gjinore, qeverisjet lokale ndërtojnë besimin e publikut dhe janë më të afta të përmbushin me sukses rolet e tyre.

Shënime

¹ Rekomandimi CM/Rec(2019)1 i Komitetit të Ministrave të Këshillit të Evropës për shtetet anëtare për parandalimin dhe luftimin e seksizmit. <https://rm.coe.int/prems-055519-gbr-2573-cmrec-2019-1-web-a5/168093e08c>

² Po aty.

³ iKnow Politics. Diskutimi elektronik për pjesëmarrjen e grave në qeverisjen lokale, shkurt - mars 2018. <https://www.iknowpolitics.org/en/discuss/e-discussions/womens-participation-local-government>

⁴ Po aty, f.24.

⁵ Osservatorio Balcani e Caucaso Transeuropa, Gratë dhe politika në Kosovë: a ishin zgjedhjet lokale një mundësi e humbur? 19 nëntor 2021. <https://www.balcanicaucaso.org/eng/Areas/Kosovo/Women-and-politics-in-Kosovo-were-the-local-elections-a-missed-opportunity-213407>

⁶ Zhvillimi për Demokraci, Përfshirja e Grave në Vendimmarrje dhe Qeverisje Lokale në Kosovë, f.11, 15 dhe 16. https://d4d-ks.org/wp-content/uploads/2019/09/D4D_PI_19_ENG_FINAL_web.pdf

⁷ Ekipi i Kosovës* në Organizatën e Kombeve të Bashkuara, Objektivat e Zhvillimit të Qëndrueshëm. <https://kosovoteam.un.org/en/sdgs>

⁸ Kuvendi i Kosovës. http://old.kuvendikosoves.org/common/docs/2018_01_30_Resolution_06_R_001.pdf

⁹ Kushtetuta e Republikës së Kosovës, neni 22. https://mapl.rks-gov.net/wp-content/uploads/2017/10/1.KUSHTETUTA_E_REPUBLIKËS_SË_KOSOVËS.pdf

¹⁰ Bashkimi Evropian, Marrëveshja e Stabilizim-Asociimit ndërmjet Bashkimit Evropian dhe Komunitetit Evropian të Energjisë Atomike, nga njëra anë, dhe Kosovës*, nga ana tjetër. [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:22016A0316\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:22016A0316(01)&from=EN)

¹¹ Kushtetuta e Republikës së Kosovës, neni 22. https://mapl.rks-gov.net/wp-content/uploads/2017/10/1.KUSHTETUTA_E_REPUBLIKËS_SË_KOSOVËS.pdf

¹² Kushtetuta e Republikës së Kosovës. https://mapl.rks-gov.net/wp-content/uploads/2017/10/1.CONSTITUTION_OF_THE_REPUBLIC_OF_KOSOVO.pdf

¹³ Ligji për Zgjedhjet e Përgjithshme në Republikën e Kosovës. https://www.kqz-ks.org/wp-content/uploads/2017/12/LAW_NO_03_L-073_ON_GENERAL_ELECTIONS_IN_THE_REPUBLIC_OF_KOSOVO.pdf

¹⁴ Ligji për Zgjedhjet Lokale në Republikën e Kosovës. https://www.kqz-ks.org/wp-content/uploads/2017/12/LAW_NO_03_L-072_ON_LOCAL_ELECTIONS_IN_THE_REPUBLIC_OF_KOSOVO.pdf

¹⁵ Ligji për Barazi Gjinore në Republikën e Kosovës. <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=10923>

¹⁶ Ligji për Mbrojtjen nga Diskriminimi në Republikën e Kosovës. <http://old.kuvendikosoves.org/common/docs/ligjet/05-L-021%20a.pdf>

¹⁷ Programi i Kosovës për Barazi Gjinore 2020-2024. <https://abgj.rks-gov.net/assets/cms/uploads/files/AGE%20Kosovo%20Program%20for%20Gender%20Equality%202020-2024.pdf>

¹⁸ Më poshtë është përshtatur nga Unioni Kanadez i Punonjësve Publikë (CUPE), Ndalonin ngacmimin: Udhëzues për vendasit e CUPE, 14 gusht 2018. <https://cupe.ca/stop-harassment-guide-cupe-locals-1>

¹⁹ Këshilli i Sigurimit i Organizatës së Kombeve të Bashkuara, Raporti i Sekretarit të Përgjithshëm mbi Misionin për Administrim të Përkohshëm të Organizatës së Kombeve të Bashkuara në Kosovë, 2018, f. 8, <https://unmik.unmissions.org/sites/default/files/s-2018-407.pdf>.

²⁰ Instituti Kombëtar Demokratik (NDI) i Kosovës*, Demokracia Kumbuese e Kosovës: Mbyllja e deficitit në pjesëmarrjen e plotë të grave, 2021. https://www.ndi.org/sites/default/files/NDI%20Report%20-%20Kosovo%27s%20Vibrant%20Democracy%20Closing%20the%20deficit%20in%20women%27s%20full%20participation_1.pdf

²¹ Po aty, f. 30.

²² Agjencia për Barazi Gjinore, Prezantimi i grave në mediat e shkruara 2010-2011, f. 26. <https://abgj.rks-gov.net/assets/cms/uploads/files/Publikimet%20ABGJ/AGE%20Presentation%20of%20women%20in%20the%20print%20media.pdf>

²³ Agjencia për Barazi Gjinore, Programi i Kosovës për Barazi Gjinore, f. 43. <https://abgj.rks-gov.net/assets/cms/uploads/files/AGE%20Kosovo%20Program%20for%20Gender%20Equality%202020-2024.pdf>

²⁴ Komisioni Evropian, "Raporti i Progresit për Kosovën për vitin 2020", f. 8. https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/system/files/2020-10/kosovo_report_2020.pdf

²⁵ Instituti Demokratik i Kosovës, Raporti i Monitorimit të Mediave Gjatë Fushatës Zgjedhore: Zgjedhjet për Kuvendin e Kosovës, 2021. <https://kdi-kosova.org/wp-content/uploads/2021/04/Raporti-i-Monitorimit-t%C3%AB-Mediave-Gjat%C3%AB-Fushat%C3%ABs-Zgjedhore-Eng-03.pdf>

²⁶ Po aty., f.14

- ²⁷ NDI, Demokracia Kumbuese e Kosovës: Mbyllja e deficitit në pjesëmarrjen e plotë të grave, 2021, f. 57 https://www.ndi.org/sites/default/files/NDI%20Report%20-%20Kosovo%27s%20Vibrant%20Democracy%20Closing%20the%20deficit%20in%20women%27s%20full%20participation_1.pdf
- ²⁸ Po aty., f7.
- ²⁹ Rrjeti i Grave të Kosovës (RrGK), Një ulëse në tryezë, 2021, f. 101 dhe 102. <https://womensnetwork.org/wp-content/uploads/2021/04/KWN-A-Seat-at-the-Table-ENG.pdf>
- ³⁰ Shih Udhëzuesin dhe Shabllonin e Vlerësimit të Ndikimit të Barazisë të zhvilluar nga Kërkimi dhe Inovacioni në MB (UKRI). <https://bbsrc.ukri.org/documents/equality-impact-assessment-guidance-template-pdf/>
- ³¹ Rekomandimi CM/Rec(2019)1 i Komitetit të Ministrave të Këshillit të Evropës për shtetet anëtare për parandalimin dhe luftimin e seksizmit. <https://rm.coe.int/prems-055519-gbr-2573-cmrec-2019-1-web-a5/168093e08c>
- ³² Ministria e Administrimit të Pushtetit Lokal, Sistemi i Menaxhimit të Performancës Komunale. https://mapl.rks-gov.net/wp-content/uploads/2021/05/Dokumenti-Kryesor-i-Sistemit-te-Menaxhimit-te-Performances-Komunale-_designed-18.02.2021.pdf
- ³³ LBGj, neni 5.1.8 dhe 23.5. https://equineteurope.org/wp-content/uploads/2019/10/Annex-LAW_NO_05_L-020_ON_GENDER_EQUALITY.pdf
- ³⁴ Republika e Kosovës, Rregullorja (QRK) Nr. 12/2016 për Detyrat dhe Përgjegjësitë e Zyrtarëve Përkatesë për Barazi Gjinore në Ministri dhe Komuna, neni. 10. <https://abgj.rks-gov.net/assets/cms/uploads/files/Legjislacioni/ABGJ%20RREGULLORE12-2016%20ZBGJ.pdf>
- ³⁵ Qeveria e Kosovës, Strategjia për Rregullim më të Mirë 2.0 për Kosovën 2017-2021, <https://mpb.rks-gov.net/ap/desk/inc/media/44370786-C3B2-410D-9BB5-7E42B8AE6516.pdf>
- ³⁶ Agjencia për Barazi Gjinore e Republikës së Kosovës, Manuali për Vlerësimin e Ndikimit të Barazisë Gjinore. <https://abgj.rks-gov.net/assets/cms/uploads/files/Publikimet%20ABGJ/Gender%20Equality%20Impact%20Assessment%20Manual.pdf>
- ³⁷ Akti i Barazisë 2010, 11:1. Më 19 nëntor 2012, ish-kryeministri, David Cameron, foli në konferencën vjetore të Konfederatës së Industrisë Britanike dhe njoftoi se departamenteve qeveritare nuk do t'u kërkohej më të kryejnë VNB. Ato përdoren ende vullnetarisht në shumë rajone.
- ³⁸ RrGK. <https://womensnetwork.org/programs/women-in-politics-and-decision-making/>
- ³⁹ <https://www.weekofwomen.org/2019/eng/index.php#landingpage>
- ⁴⁰ Instituti Evropian për Barazi Gjinore. "Sjellja e grave të reja në politikë: Projekti 'Nga gratë për gra' (Portugali)". Instituti Evropian për Barazi Gjinore, 2015. <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/good-practices/portugal/bringing-young-women-politics-project-woman-woman>
- ⁴¹ SIT - Qendra për Këshillim, Shërbime Sociale dhe Kërkime, Iniciativa për të rinj meshkuj. <https://sit-ks.org/young-men-initiative/>
- ⁴² OBZHE, "Angazhimi me burrat dhe maskulinitet në shtetet e brishta dhe të prekura nga konflikti", Dokumentet e Politikave të Zhvillimit të OBZHE-së, nr. 17, Publikim i OBZHE-së, Paris, 2019. <https://doi.org/10.1787/36e1bb11-en>.
- ⁴³ Kongresi i Autoriteteve Lokale dhe Rajonale i Këshillit të Evropës, Komiteti i Qeverisjes. Raporti CG35(2018) mbi Transparençën dhe Qeverisjen e Hapur, 7 nëntor 2018. <https://rm.coe.int/transparency-and-open-government-governance-committee-rapporteur-andre/16808d341c>
- ⁴⁴ Uebfaqja i partneritetit për qeverisje të hapur. <https://www.opengovpartnership.org/>
- ⁴⁵ Uebfaqja i Kosovës i Partneritetit për Qeverisje të Hapur. [https://ogpkosova.org/#:~:text=Open%20Government%20Partnership%20\(OGP\).&text=The%20National%20Action%20Plan%20will,main%20catalysts%20of%20the%20initiative](https://ogpkosova.org/#:~:text=Open%20Government%20Partnership%20(OGP).&text=The%20National%20Action%20Plan%20will,main%20catalysts%20of%20the%20initiative)
- ⁴⁶ Rrjeti i Asociacioneve të Autoriteteve Lokale të Evropës Juglindore (NALAS), 2019. <http://www.nalas.eu/Event/Details/Forum19>
- ⁴⁷ Rrjeti i Grave të Komonuelthit në Qeverisjen Lokale, 2020. <https://www.clgf.org.uk/what-we-do/women-in-local-government/>
- ⁴⁸ Federata e Komunave Kanadeze. <https://fcm.ca/en/programs/women-in-local-government>
- ⁴⁹ Qytetet e Bashkuara dhe Qeverisjet Lokale (UCLG Afrikë). <https://www.uclga.org/>
- ⁵⁰ Rrjeti i Grave të Kosovës (RrGK), "Kuvendi i Kosovës përfshin dhunën në familje në Kodin Penal", 1 gusht 2018. <https://womensnetwork.org/the-kosovo-assembly-includes-domestic-violence-in-the-criminal-code/>
- ⁵¹ (RrGK), Një ulëse në tryezë, 2021, f. 72 dhe 73. <https://womensnetwork.org/wp-content/uploads/2021/04/KWN-A-Seat-at-the-Table-ENG.pdf>
- ⁵² Po aty.
- ⁵³ Grupi i Ekspertëve për Veprimin kundër Dhunës ndaj Grave dhe Dhunës në Familje (GREVIO) Rekomandimi i Përgjithshëm Nr.1 mbi dimensionin digjital të dhunës ndaj grave, miratuar më 20 tetor 2021. <https://rm.coe.int/grevio-rec-no-on-digital-violence-against-women/1680a49147>
- ⁵⁴ Prishtina Insight, <https://prishtinainsight.com/coding-against-harassment/>

- ⁵⁵ Podcasti No Second Chances. <https://nosecondchances.ca/the-podcast/>
- ⁵⁶ Podcasti Qeverisja. <https://www.governing.com/23-percent-podcast>
- ⁵⁷ Udhëzuesi i Këshilltarit Komunal të Ontarios, 2018. <https://www.ontario.ca/document/ontario-municipal-councillors-guide-2018/2-accountability-and-transparency>
- ⁵⁸ Urdhëresa e Qeverisë së Gjeorgjisë nr.200 "Për përcaktimin e rregullave të përgjithshme të etikës dhe sjelljes në një institucion publik", nenet 11(3), 14, 15. <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/3645402?publication=0>.
- ⁵⁹ Kodi i Sjelljes i Komunës së Baghdatis, nenet 14 dhe 15, në dispozicion në gjeorgjisht: <https://www.baghdati.gov.ge/wp-content/uploads/2021/06/baghdathis-munitsipalitetis-ethikis-kodeqsi-bolo-varianti-gvantsa.pdf>; Kodi i Sjelljes i Komunës së Vanit, nenet 14 dhe 15, në dispozicion në gjeorgjisht: <https://rb.gy/qnyows>
- ⁶⁰ Përshtatur nga Udhëzuesi i Këshilltarit Komunal të Ontarios 2018. <https://www.ontario.ca/document/ontario-municipal-councillors-guide-2018/2-accountability-and-transparency>
- ⁶¹ Qeveria e Australisë Perëndimore, Paneli i Standardeve të Qeverisjes Lokale. <https://www.dlgsc.wa.gov.au/local-government/local-governments/compliance-and-governance/local-government-standards-panel>
- ⁶² Karta Gjeorgjiane e Etikës Gazetareske. <https://www.qartia.ge/en>
- ⁶³ Karta Gjeorgjiane e Etikës Gazetareske, "Udhëzime për Mbulimin e Çështjeve Gjimore", 25 korrik 2017. Në dispozicion në gjeorgjisht në <https://www.qartia.ge/ka/sakhelmmdzghvanelo-tsesebi1/article/34573-genderulisakithkhebis-gashuqeba>.
- ⁶⁴ Raporti i Hetimit të Ankesave të Kodit të Sjelljes së Komisionerit të Integritetit #011717(F) në lidhje me nënkryetarin e komunës Michael Di Biase. https://www.vaughan.ca/council/minutes_agendas/AgendaItems/SPCW0523_17_1.pdf
- ⁶⁵ Ballington, J., Bardall, G., & Borovsky, G., 2017. Parandalimi i dhunës ndaj grave në zgjedhje: Udhëzues programimi. UN Women. <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2017/11/preventing-violence-against-women-in-elections>.
- ⁶⁶ Rrjeti Evropian i Institucioneve Kombëtare të Drejtave të Njeriut. <https://ennhri.org/our-members/kosovo/>.
- ⁶⁷ Ligji për Avokatit e Popullit, neni 7. <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=10922>
- ⁶⁸ Institucioni i Avokatit të Popullit. <https://oik-rks.org/en/about-us/>
- ⁶⁹ Të dhënat e marra nga Institucioni i Avokatit të Popullit, 17 nëntor 2021.
- ⁷⁰ Institucioni i Avokatit të Popullit, Raporti Vjetor 2019, f. 79. <https://www.oik-rks.org/wp-content/uploads/2020/04/1-SHQ-RAPORTI-VJETOR-2019.pdf>
- ⁷¹ Kodi Penal i Republikës së Kosovës, neni 183. <https://md.rks-gov.net/desk/inc/media/A5713395-507E-4538-BED6-2FA2510F3FCD.pdf>
- ⁷² Ligji i Kosovës për Barazi Gjinore 5.1.5
- ⁷³ Rrjeti i Grave të Kosovës, Analiza Gjinore e Kosovës. <https://womensnetwork.org/wp-content/uploads/2018/10/womens-network.pdf>
- ⁷⁴ Rekomandimi i përgjithshëm nr. 25, për nenin 4, paragrafi 1, i Konventës për Eliminimin e të Gjitha Formave të Diskriminimit ndaj Grave, për masat e veçanta të përkohshme. [https://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/recommendations/General%20recommendation%2025%20\(English\).pdf](https://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/recommendations/General%20recommendation%2025%20(English).pdf)
- ⁷⁵ Komisioni Qendror i Zgjedhjeve, Zgjedhjet në Kosovë 2000-2014, f. 13. https://www.kqz-ks.org/wp-content/uploads/2018/02/Zgjedhjet-ne-Kosove-2000-2014_en.pdf
- ⁷⁶ NDI, (Pa) Barazia Gjinore në Vendimmarrje në Nivel Lokal. f.49. https://www.ndi.org/sites/default/files/Women_Representation_3_Gjuhet_Print.pdf
- ⁷⁷ LBGj, neni 12. https://equineteurope.org/wp-content/uploads/2019/10/Annex-LAW_NO_05_L-020_ON_GENDER_EQUALITY.pdf
- ⁷⁸ Gjuha neutrale gjinore në Parlamentin Evropian, 2018 https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/151780/GNL_Guidelines_EN.pdf

Parandalimi dhe luftimi i seksizmit në politikën lokale është thelbësor për garantimin e pjesëmarrjes së barabartë për gratë dhe burrat dhe për të siguruar që perspektivat e tyre të përfaqësohen në politikat lokale.

Ky udhëzues paraqet masa konkrete për të luftuar seksizmin në nivel lokal dhe për të siguruar që gratë të luajnë rol aktiv dhe kuptimplotë në procesin e vendimmarrjes. Ai është menduar për t'u përdorur nga autoritetet lokale dhe asociacionet e tyre kombëtare, si dhe nga objektivat e mundshme të dhunës seksiste dhe diskriminimit me bazë gjinore, siç janë gratë kandidatë dhe mandateve lokale.

Luftimi i seksizmit në qeverisjen lokale kërkon një përpjekje të përbashkët nga të gjitha nivelet e qeverisjes në partneritet me organet ligjzbatuese dhe shoqërinë civile. Hapat praktikë si mbledhja e të dhënave të besueshme, rritja e ndërgjegjësimit dhe ngritja e kapaciteteve mund të krijojnë të kuptuarit e përbashkët të fushës dhe natyrës së problemit. Në tërësi, objektivat dhe angazhimi i qartë nga ana e autoriteteve publike, të shoqëruara me burime të mjaftueshme për të garantuar llogaridhënie, do të çojnë në struktura transparente, kulturë institucionale gjithëpërfshirëse gjinore dhe barazi më të madhe.

SQI

www.coe.int

Këshilli i Evropës është organizatë lidere e kontinentit për të drejtat e njeriut. Ai përbëhet nga 47 shtete anëtare, duke i përfshirë të gjitha shtetet anëtare të Bashkimit Evropian. Kongresi i Autoriteteve Lokale dhe Rajonale është institucion i Këshillit të Evropës, përgjegjës për forcimin e demokracisë lokale dhe rajonale në shtetet e tij anëtare. I përbërë nga dy dhoma – Dhoma e Autoriteteve Lokale dhe Dhoma e Rajoneve – dhe tri komisione, ai bashkon 648 zyrtarë të zgjedhur, që përfaqësojnë më shumë se 150,000 autoritete lokale dhe rajonale.

The Congress

Le Congrès

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE